

دارالفنون

ادبیات فارسی و تاریخ و جغرافیا و ادبیات

فلسفه ، اجتماعیات ، تاریخ ، جغرافیا ، ادبیات

ایکی آبدہ بر نشر اولنور

مندرجات

یوسف شریف
مصطفی شکیب
محمد عزت

ادبیات تاریخی
فلسفه تاریخی و موضوعی
دارالفنونده فلسفه درسلی

استانبول - مطبعه عامره

۱۹۲۵

فلسفه تاریخك موضوعه لری [۱]

فلسفه تاریخك جانلی تفکره انکل و حقیقته دوغرو آتیلیمق ایسته ینلره پابند اولمقدن باشقه برشیئه یارامادیغی آره صیره ظن اولونماش دکادر . نیته کیم (نه مه رسون) ، طبیعته شوپله سویله تیور : « ماضی یه اصلا اینانمه ! بن سکا هر ساعت تاپ تازه ، [۱] یپ یکی بردنیا ویریورم . بیلورم که بوش و قتلرنده فکر آلمق و کندی استقبالكله بوتون استقبال حقنده احکام چیقارتمق ایچون آرقه کده برسورو تاریخ ، ادبیات و علم اولدیغنی دوشونیورسك . فقط ذهنك آچیق بولوندیغنی ساعتلرده کوره جکسك که بو خصوصده هنوز یازیلش بر سطر بیله یوقدر . » [۲] فی الواقع استقبال حریتنه ماضینك حائل اولمه سنندن اندیشه ایدیلنجه دائماً بویله دوشونولور . از جمله (ده قارت) ده ماضینك قوتلرینه قارشى ذهنك حریتنی ، عقلك مختار بر صورتده انکشافنی مدافعه ایدرکن بوکا یاقین برلسان قوللانمشدی .

دوغرو سنی سویله مک لازم کلیرسه ماضیدن قورقغه حق قازانديره جق سبیلر آز دکادر . بالخاصه حالده تمادی ایتک و ابدیلشمک ادعاسنده بولنان بر ماضی اولور وساده جه امتدادک هر هانکی برحق یاراتدیغنی ظن ایدیلیرسه . فی الحقیقه تاریخ ، ماضی بی بویله تصور ایدن بر معرفت ایسه ده نفوذ نظرینی آرتدیردجه آزمونهنك هر برنده بردها اصلا عودت ایتیه جک امثالسنز بر ابتکاریلک اولدیغنی کورمه که موفق اونشدر . بناء علیه هر نه وادیده اولورسه اولسون تاریخ ، برانکل اولمق شوپله دورسون ، حقیقی بر حریت کاردر . یالکنز تاریخدر که ذهن بشرک متنوع کوروشلرینه معکس اولمقله خرافه لری سوکر و چابوجق ویرلمش حکملری یکیدن آصقی یه چیقارتیر .

یالکنز فلسفه نك ماضیسی حقنده عمومی بر کوروش عجیبا ممکنیدر؟ فلسفه واقعه لرینك عظیم معضلیتی نظراعتباره آلیندجه بونلرک کندی سیرو جریانلرینی تعقیباً و انتخاب یاپیلیمقسزین تصویرنی تقدیرنده بو کوروشك تأمیننی پک کوچله شمزمی ؟ انتخاب یاپیلدیغنی تقدیرده ده

[۱] (نه بیل بره هیهر) ک ایلك فورمه سی تشرین ثانیده انتشار ایدمه جک اولان « تاریخ فلسفه » سنه

یازدیغنی مهم بر مقدمه در . [رهوو فیلسوزوقیک ، ۱۹۲۵ ، نومرو ۷ - ۸] .

[۲] Autobiographie 1. 273

کوروشك سطحی قالمق محذوری یوقیدر؟ اوت، واردر. تسلیم ایدرسکیز که فلسفه واقعه‌لرینی هرهانکی بر صورتله تصنیف ایتمه‌دن ماضی‌یی تصور ایده‌مه‌یز. ینه تسلیم ایدرسکیز که بویله برتصنیف، بعض موضوعه‌لر: les postulats ی استلزام ایدر که بزم بوراده عرض ایتمک ایسته‌دیکمز شی ایشته بو موضوعه‌لردر .

برفلسفه تاریخنه تشبث ایتمک فکری ، موقت بر صورتده اولسون، همه‌حال شواوچ مسئله‌نک وضع و حل ایدلمش اولماسنی استلزام ایتدیرر :

۱ . فلسفه‌نک منشا و حدودلری نه‌لردر؟ تا (آرسطو)یه قادار حیقان بر عنعنیه‌کوره فلسفه‌نک باشلانغیجی حقیقه قبل‌المیلاد (۶) نجی عصرده (ایونیهن) مدینه‌لرندنمی ، یوقسه دهاسکی یونان ویا شرق مملکتلرندنمی حساب ایدلمک لازمدر ؟ فلسفه مورخی ، فلسفه‌نک انکشافنی اسکی یونانستان و منشائی (یونان - رومهن) مدنیتنک مملکتلرندنمی تعقیب ایده‌بیلیر ویا ایتمه‌لیدر ؟ یوقسه نظرلرینی شرق مدنیتلرینه قادار اوزاتمالیدر ؟

۲ . فلسفی تفکر ، عیجا دیکر معرفت ذهنیه‌لرک تاریخی آراسینده آریجه بر تاریخنه موضوع اولق ایچون کافی درجه‌ده مختار بر انکشافه مالکمیدر ؟ تعبیر دیکرله فلسفی تفکر ؛ علوم ، صنایع نفیسه ، دین و سیاسی حیاته پک صیقی بر صورتده مربوط اولدیغنه کوره فلسفی مذهبیر آیری بر تخری‌یه موضوع اولابیلیرلرمی ؟

۳ . نهایت فلسفه‌نک منتظم بر تکامل ویاخود ترقیسندن بحث ایدیله‌بیلیرمی ؟ یاخود تفکر بشر ، دهاسباشلانغیجده وضع ایتدیکی مسئله‌لرک ممکن اولان بوتون حللرینه صاحب اولارق بالآخره بونلری نامتناهی بر صورتده تکرار ایتمکدن عبارتمی قالیور ؟ یاخودده فلسفی سیستملر عندی و امکانی بر صورتده یکدیگری رینه‌می قائم اولیور ؟

بو اوچ مسئله‌نک قطعی برحلی اولمادیغنی و شیمدی‌یه قادار بویله بر حله بولوندیغنی ادعا ایدنلرک مدعالرینه دائماً ضمنی بر طاقم موضوعه‌لری اساس یاپدقلرینی سویلیه‌بیلیرم ه بونکله برابر فلسفه تاریخنه یاناشمق ایسته‌ین بر آدامک بو مسئله‌لر قارشیسینده بر وضعیت آلماسی ضروریدر. بو خصوصده آینه‌بیله‌جک یکانه وضعیت شودر: قبول ایدلمش بولونان طرز حللرک احتوا ایتدکلری موضوعه‌لری واضحاً میدانه حیقارمقدر .

I

ایلك سؤالك جوابی ، یعنی منشأ مسئله‌سی هنوز یقینی بر حله اقتران ایتمش دکلدر. (آرسطو) باشده اولق اوزره ایلك فلسفه‌یی قبل‌المیلاد (۶) عصر اول (تاله‌س) دن

باشلاتانلرک یاننده ینه اسکى یونان مورخلرینک بر قسیمی وارکه بونی نهله نیرمک اوته سنه یعنی باربارلره قادار کوتورمکده درلر. از جمله (Diogène Laërce)، «فلسوفلرک حیاتی» نام اثرنده فلسفه نک اسکیلکنی تا اسکى ایرانى و مصریلره قادار کوتورویور. الحاصل فلسفه، قریم یونانیلرک کندی ایجادلریمیدر؛ یوقسه «باربارلر» دن میراث اولارق آلدقلى برشیمیدر؟ ایشته بوادعا ده قرون قدیمه دنبری یکدیگریله چارپیشمقده در.

یونان مدنیتندن اولکی مدنیتلرک اسرارینی آچان بو کونکی م-تشرقلر، یونان مدینه لرینک مناسبتلرده بولندقلری فرات و دجله مدنیتلریله مصر مدنیتلرینی یونان فلسفه سنک بشیکی اولارق قبول ایتمکده و بناء علیه ایکنجی مدعا یه حق و یرمکده درلر. فی الحقیقه ایلك یونان فیلسوفی (تالهس) ک فلسفه سیله (مه زوپوتامیا)، یعنی بین النهرینده (تالهس) دن عصر لرجه اول یازیلش اولان فلسفه آراسنده برمشابته اولدیغی میدانده در. «Poème de la création» نامنده کی پک اسکى برمه زوپوتامیا اثر فلسفیسنده هر شیک صودن وجوده کلدیکی شوسطرلره آ کلاتیلیور :

« هنوز یوقاریده کوکه براسم و یریله مشکن و آشاغیده یرک هیچ براسمی یوقکن صولر بروحدت ایچنده یکدیگریلرینه قاریشیلورلردی [۱] ». فی الحقیقه بو قبیل منلر خلقت عالم فلسفه سنک (تالهس) دن باشلامادیغنی کوسترمکه کافیدر. (تالهس) ک بونلری بر آاز ده یقینیلشدیرمش اولماسی محتمل ایسه ده خلقت عالمه دائر خیاللرک اوزون عصرلردنبری موجود اولدیغنه شهبه قالمیور. فیزیولوژی مکتبنه منسوب اسکى یونان فیلسوفلرینک بو خصوصده ایلك موجدلر اولمادقلری محققدر. بونلرک، اولسه اولسه، ده اسکیلردن آلدقلری فلسفه لره یکی بر شکل و یرمش اولملری محتملدر.

ریاضیات تاریخنه عائد صوک تحریات ده بزى عینی نتیجه یه ایصال ایتشدر. (۱۹۱۰) دنبری (G. Milhaud) شویله یازیوردی : « شرقلیلر و مصرلیلرک ریاضیات وادیسنده طوپلادقلری مواد، اون سنه اولنه قادر تصور و تخمین اولوندیغندن چوق ده مهم وزنکین اولمشدر. [۲] »

[1] De la Porte, La Mésopotamie, Bibliothèque de synthés historique, 1923, P. 152.

[2] Nouvelle Etudes sur l'histoire de la pensée scientifique. Paris 1910, p. 127,

نهایت آنتروپولوژیستلرک سافل جمعیتلر حقنده کی مساعیلری، فلسفه‌نک منشای مسئله‌سنی ده‌ا زیاده معضللشدیره‌جک یکی معطالر کتیردی . فی الحقیقه یونان فلسفه‌سنده امثالی آنجق ابتدائی ذهنیتلرده کورولمش برطاقم خطوط فکریه بولونمقده‌در . ایلك یونان فیلسوفلرنده کورولن قدر ، عدالت ، روح ، آله مفهوملری ، اونلرک بالذات یاراتدیغی ویا اعمال ایتدکلری شیر دکلدیر . بونلر بالعکس خلق آراسنده شایع فکرلر، معشری تصورلردی . اوپله کورونیورکه بومفهوملر فیلسوفلره طبیعت خارجیه‌ی آ کلامه‌لری ایچون برشه‌ما ، یاخود مقوله : *catégorie* خدمتی کورمشلردیر . (ایونیا) لی فیزیولوغلرک نظام طبیعت حقنده کی فکرلری - که وجود ویا قوتلرک منتظم برتجمعی وحدودلرینک قدر اعلا طرفدن تحمیلندن عبارتدر - نظام اجتماعینک عالم خارجیه‌ی نقل ایدلمه‌سندن عبارت اولاجقدر . فلسفه ، محتملدیرکه منشأ‌نده اجتماعی حیاتک مجاز واستعاره‌لرندن باشقه برشی دکلدی . «هرشی عدددر» دین فیثاغورجیلرک غریب رمزیه وعددییه‌جیلکلری آنجق ابتدائی بعضی قوملرده تصادف ایدیلن ذهنی بنیه ایله قابل ایضاحدر . مثلاً شمالی آمریقانک (Zunis) قبیله‌سی عرقلرینی ، کویلرینی ، دنیانک منطقه‌لرینی ، عناصرینی ، زمانی فیثاغورجیلرکی معین برطاقم عددلره تقابل ایتدیرمکده‌درلر . بوزهنیتک برشمه‌سی (افلاطون) ک «Timée» سنده بیله کورولور .

کیفیت بویله اولونجه اسکی یونانیلرک ایلك فلسفی سیستمه‌لری هیچ‌ده فلسفه‌نک منشائی تشکیل ایتیه‌جک ، بالعکس پک چوق قدیم برتفکرک اعمال ایدلمش شکللری اولاجقدر . بناء‌علیه فلسفی تفکرک ، ویا هیچ اولمازسه وجهلرندن برینک ، حقیقی منشائی بوقیل برذهنیتده آرامه‌نک دوغرو اولاجغنده شبهه یوقدر . (اوکوست قونت) ، کائناتک تصور فلسفینک کولکلرینی فه‌تیشیزم تسمیه ایتدیکی ابتدائی ذهنیتده کورمکده هیچ‌ده حقسنز دکلدی . ایوم کرک خلقیات وکرک غیرمدنی قوملر حقنده کی تدقیقلر ابتدائی ذهنیتلر حقنده ده‌ا یقینی ومثبت معلومات ویرمکده‌درلر . بونلر سایه‌سنده اسکی یونانیلرک متکامل متافیزیکلرنده بقیه قالمش اولان ابتدائی ذهنیتک اثرلری ده‌ا ای سه‌چیلیمکده‌در .

الحاصل فلسفه‌نک ایلك موجودلری یونانیلر اولماشدر . بونلر معضل وزنکین اولقله برابر حقلرنده مشکلاتله بر فکر ایدینه‌بیله‌جکمز مبهم برطاقم تصورلر اوزرنده چالیشمشلر وایجاد ایتمکدن زیاده تفریق وتمیز ایله اوغراشمشلردیر . ده‌ا دوغروسی ایجادلری اشبو تمیز وتفریقک کندیسی اولمشدر . بو اثناده نه‌لری آتوب ، نه‌لری آلیقویدقلرینی بیلسه‌یدک

کندیلرینی هیچ شبهه‌سز دها ائی آکلایه جقدق. حتی آتمش اولدقلری فکرلردن بعضیلرینک باش قالدیرمش اولدقلری آره صیره کورولمز دکادر .

بوتون بونلری بیلیمکه برابر فلسفه تاریخنی (تاله‌س) دن باشلامه مزك سببی، فلسفی تفکرک اعمال ایدلیکی اوزون قبل‌التاریخه قارشى نانکورلکمزدن متولد دکادر. بونک یکانه سببی مه‌زوپوتامیا مدنیتنه عاندخطوطعتیقه مأخذلرینک پک آز و اوقونمه‌لرینک کوچ اولماسندندر. دیگر بر سبب‌ده وحشی اقوام حقننده کی وثیقه‌لرک بزه ابتدائی یونانک نه اولدیغی حقننده معلومات ویره‌مه‌مسیدر .

*
**

فلسفه تاریخنگ حدودلری مسئله‌سی دخی منشألر مسئله‌سی کی صحیح بر صورتده حل ایدیله‌مز . اقصای شرق وبالخاصه هندستانده فلسفی سیستم‌لره حقیقی بر بهار کترین دورلر اولمشدر ؛ بونی هیچ کیمسه انکار ایدمه‌مز . یالکمز یونان - رومهن عالمی، صوکر ا خرس‌تیانلق عالمی بر طرفده، آقصای شرق عالمی ده دیگر طرفده یکدیگر ندن تماماً مستقل بر انکشاف ذهنی‌یه می صاحبدرلر ؛ بونی بیامک لازمدر . اگر بویله اولمشسه غرب فلسفه‌سی تاریخنی یاپیلیرکن آقصای شرق فلسفه‌سی مسکوت کچمک جائز اولاجقدر. فقط مع‌التأسف وضعیت بوقادار واضح اولمقدن چوق اوزاقدر. ساده‌جه بیلپورز که قرون اولیده اسکندر کیردن عربلرک استیلاسنه قدار یونان - رومهن عالمیه آقصای شرق عالمی آراسنده تجاری مناسبتر قولایلاشمش وبالنتیجه فکری مناسبترده ممکن اولمشدر . حتی بو خصوصده دوغرو شاهدلر مزده واردر . از جمله بو دورده سیاح ویافیلسوف اولان یونانیلر هندستان حقننده چوق یازدیئر . بونلر آراسندن قالابیلنلر، بالخاصه (۲) نجی و (۳) نجی عصر میلادیده یازیلش اولانلر، هند تفکری حقننده شدتلی بر تجسس کوسترمکده درلر . دیگر طرفدن قرون وسطاده مسلمانلر دیارنده اساسنی یونان تفکری، یعنی (ارسطو) فلسفه‌سیله نوفلاطونیاک تشکیل ایدن وعینی‌زمانده هندستانه قومشولقلری دولایسیله بورادنده تأثیر آلمقدن خالی قالمایان یر فلسفه انکشاف ایتشدی . اشبو عرب فلسفه‌سنک (۱۳) نجی عصر دن (۱۶) نجی عصره قدار خرس‌تیانلقده طوتدیغی موقعی تماماً کوستره‌جکمز . بلاواسطه ویا بالواسطه اولان بو تأثیرک درجه وحدودلرینی تعیین ایتمک بالطبع چوق مهم بر مسئله‌در . فقط عینی‌زمانده چوق کوچ برایشدر . قدیم یونانستاتک صنایع ادبیات تاریخنی مجموعاً ۴۶ سی - ۲

نفسه جهتندن آقصای شرقه تأتیری الیوم ثابت اولدیغنه نظر آ فکریات ساحه سنده ده چوق قوتلی بر تأثیر یامش بولونماسی لازمدر . حتی بو تأثیر، هندستانک یونانستانه تأثیرندن چوق دهاقوتلیدر . برده هند اثر لرینک تاریخلرنده کی وثوقسزلق، یونان و هند تفکر لری آراسنده کی مشابهتک هانکی طرفک تأثیرندن ایلری کلدیکنی تعیین ایتمکه مانع اولیور .

بو مشکلاته رغماً بر فلسفه تاریخک آقصای شرق تفکرینه قارشلی جاهل قلمه سی جار دکادر . یالکز مختصر بر فلسفه تاریخنده هند فلسفه سنک لایقیله عرض ایدله میه جکی آشکاردر . زده قالدی که بوایش الیوم متخصص لری [۱] ایچون بیله کوچدر . بزم یاپه بیله جکمز شی غرب فلسفه سی ایچنده یونانی اولمایوب آقصای شرقدن کله سی محتمل اولان فکر لری اشارت ایتمکدر . (۱۹) نجی عصر دنبری مستشرق لریک مساعیسی فلسفه اوزرنده تأثیردن خالی قالمادیغندن بونلری کوسترمک بالطبع کوچ اولمایه جقدر . زمانمزه قدار تأثیر ایتمکه دوام ایدن آقصای شرق نفوذینک ماهیتنه بو صورته نفوذ ایتمه مز بلکه ممکن اولاجقدر .

II

حلی مطلوب مسئله لریک ایکنجیسی : فلسفه تاریخک دیگر معرفت فکریه تاریخلرنندن نه درجه مستقل اولدیغنی کوسترمکدر . هرشیدن اول سویلیه میم که بن بو مسئله یی دو غماتیک بر صورته وضع ایتک طرفداری دکلم ؛ یعنی فلسفه یی بذاته بر شی کی آلاق بونکه دین ، علم ویا سیاست آراسنده کی مناسبتر مسئله سنی کسوب آته جق دکلم . مرام مسئله یی تاریخی بر صورته وضع وحل ایتک ؛ تعبیر دیگرله مسئله نک بسیط ویکنسق بر صورت حل قبول ایدمه میه حکنی کوسترمک اولاجقدر . فلسفه تاریخی ، کندیسنه صادق اولق ایستیورسه یالکز فکر و سیسته ملریک مجرد بر تاریخی اولدیغنی ذهابنه دوشمزر . بلکه فیلسوف لریک مرام لری و دوغدقلری محیط اخلاقی و اجتماعینک تأثیر لری ده کوزه تمه سنی بیلیر . فلسفه نک مختلف زمانلرده مختلف موقعلر اشغال ایتدیکی انکار ایدله مز . تاریخک سیرنده بالخاصه عالمکریله تمایز ایدن فیلسوف لره راست کلدی کمز کی ، (او کوست قونت) طرزنده ، هرشیدن اول اجتماعی اصلاحاتی فیلسوف لره ، رواقیون فیلسوف لری کی اخلاق استادلرینه ، کلیون کی واعظله تصادف ایدیورز . بونلریک آراسنده منزوی مراقبلر ، (ده قارت)

[1] Cf. Oltromar , Histoire des idées philosophique dans l'Inde. 2 vol 1907 et Masson-Ourselle, Esquisse d'une histoire de la philosophie indienne, Paris, 1923 (Geuthner)

و(قانت) کبی نظری تفکری مسلک ایدینمش اولانلر و بونلرک یاننده (وولتهر) کبی ده دوغرودن دوغرویه عملی بر تاثیر یایمغی استهداف ایدنلر واردلر. شخصی مراقبه نیک بیله بعضاً ساده جه بر تأمل نفس حالنده ؛ بعضاً ده وجده یاقین بر صورتده تجلی ایتدیکی کورولمشدر .

کیفیت بویله اولونجه فیلسوفلرک بو قادر فرقلی اولمالرینی یالکز مزاجلرنده آرامق درغرو دکلدر. فرقلرک برسبینی ده جمعیت وزمانک ایجاباتنده کورمک لازمدر. مثلاً وجدان ایچون بر رهبر ، بر ناظم آرایان رومالی بر اصیلک ایسته دیکی فلسفه ایله (۱۳) نجی عصرده کی پاپلرک خرسیتیانلغی تقویه ایتمک ایچون پارس دارالفنونندن بکله دیکی فلسفی تعلیماتی، وماضی قوتلرینک تضیقندن قورتولمق ایسته یین (آنسیقلوپه دیستلر) ک فلسفه لری ونهایت فلسفه مدرسلرینی معاشله استخدام ایدن بو کونکی عصری حکومتلرک فلسفه دن ایسته دکلری شیلر آراسنده چوق فرق واردلر . دیمک که فلسفه، دور دورگاه میسیونر ، گاه منقد ، گاه مذهبی اولمشدر .

دینه جک که بونلر عارضی حالدرلر . جمعیتک فلسفه دن بکله دیکی شیلرک او قادر اهمیت یوقدر . اصل مهم اولان جهت ، فلسفه دن استفاد ایتمک ایسته یینلرک مختلف مطالبی آراسنده فلسفه نیک بقا و دوامیدر . فیلسوفلر آراسنده کی اختلاف نه قادر چوق اولورسه اولسون فلسفه ، آنجق عقلی تفکرک اولدیغی یرده واردلر . تعبیر دیکرله فلسفه ، کندیغی تنقیده و معقول اسباب ذکریله کندیغی مشروع عییشدیرمک جهدینه مقتدر بر تفکردر . فلسفه نیک عقلی قیمتله قارشلی کوستردیکی بو میل وانجذاب ، مذهب لرک مجرد بر تاریخی ، (قانت) ک دیدیکی کبی شو « عقل صرف تاریخی » مشروع قیلیمغه کافی بر اماره دکلیدر ؛ فلسفه دن هیچ بر زمان آریلایان بو صفت فارقه اونی کرک دینی اعتقاد و کرک مثبت علملردن تفریق کافیدر . چونکه مثبت علملرک تاریخی ، تکنیکلرک تاریخندن اصلاً آریلایمیه جق بر حالده در . زیرا بونلرک تاریخندن چیقمش و یکانه غایه سی تکنیکی انکشاف ایتدیرمکدن عبارت اولمشدر . علمی هیچ بر قانون یوقدر که دیکر بر وجهدن اشیا اوزرینه تأثیری تعلیم ایدن بر قاعده اولماسین . فلسفه نیک ایسه ساده جه آ کلامق جهدیلله صرف نظری دوشونمکدن باشقه هیچ بر مشغله سی یوقدر .

فلسفه حدودلرینک بو صورت حلی چوق مقبوله کچردی ؛ یالکز بو تقدیرده اعتقاده ، حدسه ، حسه (ذهنی وغیری ذهنی) بر حصه ویرن بوتون مذهب لر فلسفه تاریخندن بالضروره چیقاریلق اقتضا ایتمه سهیدی . بناء علیه بو صورت حل ، فلسفه تاریخی حقنده صحیح بر تفکری

استلزام ایتمه دکن ماعدا فلسفه حقننده ثابت بر رأی استلزام اییدیور . فلسفی بر مذهبی ، کندیسنی تولید سائق اولا فکر و حس و مراملرک حرکتندن آییرمق وساده جه اثبات ای دیله جک بردعوا منزله سننده کورمک ، معنیدار جانلی بر تفکر یرینه ثولو بر تفکر اقامه ایتمکدر . فلسفی بر فکر ، کندیسنی الهام واحضار ایدن بوتون شرائطله اولان مناسبتلری دائره سننده آ کلاشیله بیلیر . مثلاً « کندی کندی بیل ! » فکر فاسفیس (سقراط) ده انسانک کندی فکر لرینک امتحان ومحاسبه منطقیه سی ایسه (سهن اوکوستهن) ده کندی مزده بولدیغمز (تثلیث) خیالیله معرفه اللهه وصولک برواسطه سیدر . (ده قارت) ده ایسه وثوقه ایرمه نك بر چیراقلنی ؛ هندستانک (Upansihads) نده مبدأ کلی ایله آنانک عینیتنک معرفتیدر . شیمدی بویله بر فکر فلسفی ، استعمال ایلدیکی غایه لر نظر اعتباره آ لینمه دن ناصیل آ کلاشیله بیلیر و کندیسنه ناصیل بر معنا و یر یله بیلیر ؟

الحاصل فلسفه تاریخی ، سیسته ملرک مجرد بر تاریخی کبی قبول ایتمک فکرینک اوغرایه جنی مشکلاتدن اک بویوکی مذهب لریک سویه لرینک دکیشمه سی واقعه سننده در ، دینه بیلیر . بوکا دائر بارز بر مثال کوسترمک ایچون عقل و ایمانک ساحه حدودلری حقننده عصر لریجه دوام ایدن قیزغین مناقشه لری دوشونه لم . نیجه مذهب لری کوستریله بیلیر که بر زمانلر مهم بر ایمان کبی عرض ایلدیکی حالدیه دیگر بر زمانده بر عقل مذهبی کبی کوستریلشدر . قرون وسطانک صوک عصر لرنده تام معناسیله فلسفه نك قورولق و فقیر لکی ، مشرک لک فلسفه سنندن قازانیلمش و عزیز (آمبروواز) ایله عزیز (اوکوستهن) طرف لرندن الهیاته کچیرلمش حیات روحیه خزینه لر یله تلافی ایدیلمشدی . (ده قارت) ده عقلی بر صورتده اثبات ایدلمش اولان روحک لایموتیننک تصدیقی ، (لوق) ک نظر ننده ساده جه ایمانک بر حقیقتیدر . کذا (سپینوزا) نك قارته زیه نلردن ملهم اولدیغی فکر فلسفی یه استناداً دینده کی حیات ابدیه یه و یردیکی معنا و تفسیر دن ده بارز نه واردر ؛ ده بر چوق امثالی ذکر اولونه بیله جک بو کبی واقعه لردن شونتیجه چیقیور که هر هانکی بر فلسفه نك استناد ایتمدیکی مذهب لری کوسترمک ، او فلسفه نك سجیه سنی تعیینه کافی دکدر . برده هر فلسفه نك استناد ایتمدیکی مذهب لره ناصیل بر ذهنیتله باغلاندیغنی و هر فلسفه نك هانکی فکری ره ژیمه عائد اولدیغنی بیلیمک لازمدر .

دیماک که فلسفه یی علوم ، دین ، صنعت ، حیات اخلاقیه ، یا خود اجتماعیه ایله افاده ایدیلن متباقی حیات روحیه دن قطع ایدوب آییرمق ممکن دکدر . فیلسوف ، زماننک بوتون روحی قیمت لری نظر اعتباره آ لیر . چونکه فلسفه یا پمق دیماک ، بونلری تصویب ، تنقید و یا تبدیل

ایتمک دیمکدر . قیمتاری بر سلسله مراتبه کوره تنظیم ایتمک جهدی اولمایان بر یرده فلسفه ده یوقدر .

بناء علیه بر فلسفه مورخی بهمه حال عمومی بر تاریخ سیاسی و بوتون معرفت روحیه لرك تاریخلیله دائماً حال تماسده قالمغه . و فلسفه یی بونلردن آیری بر تکنیق کبی مطالعه ایتمه مکه مجبوردر .

یالکز دیگر معرفت روحیه لره اولان بومناسبت اصلا یکنسق و غیر متحول اولمایوب دورلره و متفکرلره کوره چوق مختلف طرز لر آلیر . مثلاً فلسفی تفکر لر بعضاً حیات دپنیه ایله هم آهنک اولور ؛ بعضاً مثبت عملره قایناشیر ؛ بعضاً سیاست و اخلاقه تماسه کلیر ؛ بعضاً ده صنایع نفیسه ایله قاردهش اولور . او یله زمانلر اولور که حاکمیت بومعرفت لردن برنده بولونه رق دیگر لرینک ییلدیزلری سونوک قالیر .

III

فلسفه مورخنک، قارشیسنده آچیقجه بر وضعیت آلمغه مجبور اولدیغی اوچنچی مسئله شودر : عجبا فلسفه ده کی سیسته ملرك توالیسی، فیلسوفلرك فردی مزاجلرینه تابع برامکان اثر میدر؛ یوقسه بو خصوصده کی انکشافک قانونی وار میدر؛ ایشته اک مهم مسئله! معلومدر که فلسفه تاریخک آرقه سنده کندیسنه بوتون ثقلتیله چوکن اوزون او یله بر ماضی و عینی زمانده او یله عنعنلر واردر که بونلره آز چوق اوزلاشمه سی پک نادراً واقعدر . بزم میدانه چیقارمق ایسته دیکمز ایشته بو عنعنلردر . تا که بونلری لایق اولدقلری کبی تقدیر ایده لم . فلسفه تاریخی هیئت عمومی سی و وحدتی داخلنده ملاحظه ایتمک تصوری بالنسبه یکی بر فکدر . بوفکری دوغوران جریان ، (۱۸) نجی عصرک نهایتلرنده ظهور ایدوب « ذهن بشرک ترقیاتی » نه اینانان مذاهیک و جهلرندن بریدر . بر طرفدن (اوکوست قونت) ک اثباتیه فلسفه سی ، دیگر طرفدن (هه گهل) ک فلسفه سی ، بشرک فلسفی حرکاتنک بر تاریخی نفسلرنده بالضروره مندج بولوندور مقده درلر . بونلره نظراً ذهن بشر کندی تاریخندن تجرید ایدیلهرک تعریف ایدیله مز .

دور اخیرک باشلانغیچنده فلسفه تاریخی حقنده کی تلقی اصلا بو طرزده دکلدی . فلسفه تاریخمک دوغمه سی ، « انتباه » دورندن باشلار چونکه قرن قدیمک فلسفی اثرلرینی تصنیف و جمع ایدنلرک اثرلری آنجق بو دورده در که غریبه کشف اولوندی . بونلر

آراسنده اک مشهورلری (پلوتارق) ك « فیلسوفلرك رأیلرینه دائر » نام اثریله (Sextus)
 (Empuricus) و (Stobée) نك اثرلیله (قله مان آلکساندری) نك « les Stromates »
 نام اثری و بالخاصه (دیوژن لائهرس) ك « فیلسوفلرك حیاتلری » نامنده کی اثرلردر .
 یالکز بو اثرلر تذکره نامهلر ماهیتندن فرقلی دکلدیلر . مع مافیله بو اثرلر سایه سنده درکه
 قدیم مذاهلر فلسفیه نك تنوعی ، فلسفه مکتب و ریسلرینك توالیسی حقنده فلسفه
 مورخلرینه بر افق آچیلدی . بو افق مع الاُسف قرون وسطا تفکرینه هیچ بر زمان
 آچیلما مشدی . بو سببدن ایلك فلسفه تاریخلری تماماً بو اثرلری تقلید ایتدیلر . از جمله
 (Burleus) ك « فیلسوفلرك حیاتلری » [۱۴۷۷] نام اثریله (آلکساندری سان جورجیو) نك :
 « فلسفه نك منشأی و فیلسوفلرك مذهبلی » نام اثرلری بو قیلدندر .

بونك ایچوندركه فلسفه تاریخنه عاُد ایلك اثرلر قدیم فلسفه یه یعنی میلادك ایلك
 عصرینه قدار كلن فلسفه یه منحصر قالمشدر . ذاتاً یوقاریده اسملرینی ذکر ایتدیكمز
 ایلك فلسفه تاریخلی مصنفلری ده بورایه قدار یازمشلر و عمومیتله بوراده دورمشلردی .
 بوندن سوکرا کی قدیم فلسفه تاریخلی ، نوفلاطونیلرك بویوك اثرلرینك دوغرودن دوغرویه
 مطالعه سی سایه سنده فلسفه تاریخنه داخل اولمشدر . یالکز بو صورتله قرن قدیم ،
 قرون وسطادن تماماً آیری براقیلمش اولیور و ایکی دورك فلسفه تاریخلی آراسنده
 بر تمادی اولوب اولمایه جنی فکری اصلا خاطره کلیور . بو آیریلق اوقادار بارزدرکه
 (۱۶۴۹) ده فلسفه تاریخک منابعی طوپلایان (ژونسوس) ، آنجق فلسفه تاریخلی حقنده
 یازمش اولان اسکی محررلری ذکر ایتمکه اکتفا ایدیور . بونکله برابر بو دورده قرون
 وسطی فلسفه سی صرف کندی عالنده تدقیق اولونمغه باشلامشدی . از جمله (لونوا) ، قرون
 وسطانك فلسفه مکتبلرینك بر تاریخلی وجوده کتیرمشدی .

بز دورلرده فلسفه تاریخلی هر شیدن اول « فرقه لر : les sectes » ك بر تاریخندن
 عبارتدی . حتی (بهقن) ده فلسفه تاریخلی بویله آ کلامشدی . اوکا کوره فرقه لرك
 تاریخلی ، ادبیات تاریخک صوك فصلی ایدی . ادبیات تاریخک هیئت مجموعه سیاه موضوعی ،
 « مذهبلی و صنایع نفیسه » نك منشأ ، ترقی ، انحطاط و انتباهلرینی کوسترمکدر . « بوتاریخنه
 فرقه لره اک مشهور جدلری ، مؤلفلری ، کتابلری ، مکتبلری ، مکتبلرك رؤساسنی ،
 آقاده میلرینی ، سوسیته لری ، قولله ژ و طریقتلری علاوه ایدیکز ؛ ایشته فلسفه تاریخلی ده
 اولدی » دین ، (بهقن) در . نته کیم عمومی فلسفه تاریخک ایلك مؤلفی اولان و فلسفه

تاریخی منشأ لرندن (۱۷) نجی عصره قادار یازان (ژورژ هورن) ، (به قن) ک پلانی عیناً تطبیق ایتشد . بو مورخی علاقه‌دار ایدن شیلر مذهب لک محتواسنی یقیناً بیلیمک و تحلیل ایتمکدن زیاده عددلرینی و تعاقبلرینی ذکر ایتمکدر . بناءً علیه بو دورده حقیقی بر فلسفه تاریخی یوقدی .

بونک سببی ، «انتباه» آداملرینک غایه‌سی ، ماضی‌ی ا کتساب ایتمک دکل ، بلکه احیای ایتمک و ذهن بشری جانلی منبعلرینه چیقارتمقدی . بوتون حرصک فرقه‌لر اوزرنده طوپلانیه‌سی ده بو سببنددی . عینی زمانده افلاطونجی اولمادن افلاطونجیلق مورخی اولونمازدی . بو دورده درکه اک صاعلام افلاطونجیلر ، رواقیه‌جیلر ، نیهیکوریه‌نلر ، آقاده‌میسینه‌نلر ککشدی . بو مختلف فلسفی فرقه‌لرک مصادمه‌سی تاریخ فلسفه ایچون چوق فائده‌لی اولمشدی . بو اثناده درکه (مارسیل فیچینی) ، (افلاطون) و (پلوتهن) ی طانیتدیریور . (۱۷) نجی عصرک ایلک نصفنده (ژوست لپس) ، رواقیه‌لر حقنده معلوم متنلرک کافه‌سنی تدقیق و کمال دقتله تصنیف ایدیور . (بهریقارد) ، « Circulus Pisanus » نامنده کی اثریله یونانستانک ایلک فیزیکیجیلرینه نظر دقتی جلب ایدیور ؛ (غاسساندی) ، (نیهیکور) ک صادق بر تصویرینی یاپمغه چالیشیور .

فلسفی مذهب لک تام معناسیله تاریخی فلسفه متجزلرینک اثرلرندن زیاده بو «فرقه‌جیلر sectaires» ک اثرلرنده آرامق لازمدر . مشغول اولدیغمز نقطه نظره کوره بو فرقه‌لردن بری ، یعنی (آقاده‌میسینه‌ن) لرله (پیرونیهن) لر خصوصی براهیتی حائزدرلر . معلومدرکه (ریپیلک) ک عنعنوی دلیلرندن بری : مختلف فرقه‌لرک موجودیتیدر . (Sextus Empiricus) ، فلسفه مورخلرینک باشلیجه منبعلرندن بری اولان « دوغماتیکلره قارشى : - Contre les Dogmatiques » [۱۵۶۲ ده (هازی نیهستیهن) طرفندن فرانسزجه‌یه ترجمه ایدلمشدر .] نامنده کی بویوک اثرنده عینی موضوع اوزرنده کی مختلف رأیلری اوزون اوزادی‌یه عرض ایتشد . بو دورده بر چوقده (آقاده‌میسینه‌ن) لر یعنی افلاطون منتسبلری واردی وهپسی عینی یولدن کیتمشلردی .

الحاصل «انتباه» دورینک فلسفه تاریخی حقنده کی تجرینک یکانه ثمره‌سی شو اولیور : فلسفی تفکری غیر محدود فرقه‌لره پارچه‌له‌مک و یاخود بو فرقه‌لردن بری انتخاب ایدیلهرک بر فرقه‌جی اولمق ؛ یاخودده فرقه‌لرک برینی دیکرینه تپه‌له‌تمک صورتیله ریپیلکه دوشمکدر . فلسفه‌ینی فیلولوژیدن تماماً آیرمادجه بو عاقبتلردن قورتولمغه امکان یوقدر بو ایشی یاپمغه موفق

اولانلر ، (۱۷)نجی عصرک بویوک متفکرلری اولدی . (۱۶۴۵) دن اعتباراً (هورن) ، چوق حقلی اولارق شوپله دییور : (ده قارت) و (هوبس) لرله دیکه ایچنده بولوندیغم عصر ، فلسفه عصری اولدی . کچن عصر ، فیلولوغلرک عصری ایدی . (۱۷)نجی عصرده ایسته نیشی نه برفرقه یی احیا ایتمک ، نه ده اسکئی فرقه لر یرینه یکی برفرقه اقامه ایتمک اولمایوب بلکه فرقه لرک عرف و آراسی اوته سنده ، ذهن بشرک طبیعتنده ، حقیقی فلسفه نیک منبع لری نی بولمقدر .

فلسفه تاریخی ، بویکی شرائط ایچنده ، یاساده جه و منحصرأ فرقه لرک تاریخی اولمقده دوام ایده جک و بوتقدیرده ذهن بشرک خطا و ضلالتلری نی صایمقدن باشقه برشی اولمایه جق که بوندن ده اغلاق ایدیجی بر تجر اولاماز ؛ یاخوده کوروش و اصوللری نی تا تمللرندن دکیشدیرمکه مجبور اولاجقدر .

فلسفه تاریخی ، ذهن بشرک عجائب لکلرینک بر موزه سیدر قناعتی (۱۷)نجی و (۱۸)نجی عصر عقلیوننک مشترک بر دعواسی اولمشدی . ماضی حقنده کی بو نابجا حکمی ایضاح ایتمک ایچون فلسفه تاریخک کندی لرینه ناصیل عرض ایدیلمش اولدیغنی کورمک لازمدر . (۱۸)نجی عصرک نهایتنه قدار و بالخاصه (آنسیقلوپه دیستلر) ایچون ده فلسفه تاریخی حقنده الک مقبول اولان اثر ، (Brucker) ک « l'Historia critica phylosophiae » (۴۴ - ۱۷۴۱) نامنده کی بویوک مساعی سیدر . تاریخک نه صورتله انکشاف ایتدیکی بو اثرده ده عزیز (اوکوستهن) ک « مدینه آلهیه » نامنده کی اثرنده کوستریلن عنعنوی شه ماسیله حالابردوامدر : فلسفه ده دنیا ایله برلکده باشلامشدر . یونانلیلر ، ایلک فیلسوف اولدقلری نی ادعا ایتمکه یالان سویله مشلردر . چونکه بونلر مذهب لری نی حقیقت حالده (موسی) دن ، (مصر) ویا (بابل) دن آلمشدر . بناء علیه فلسفه نیک ایلک دوری یونان دوری دکل ، باربار دوریدر . (بروقکر) ه کلینجه یه قدار همان بوتون فلسفه مورخلری اثرلرینه « باربار فلسفه » حقنده اوزون بر صیره فصللرله باشلارلر . ایلک منشأی آلهی اولان فلسفه ، یهودی خاخاملرینه انتقال ایتمش و سوکرا بونلردن بابلیلره ، کلدانی سحر باز لرینه ، مصر لیلره ، حبشلره ، هند لیلره و حتی جرمنلره کچمشدر . یونانلیلر ایسه کیتدکجه سیلینه بو عنعنه لری الک سوکرا طوپلامشدر و نامتناهی فرقه لره اوغراتمق صورتیه تردی ایتدیرمشلردر . اویله که بر طرفدن فلسفه نیک سوکی دیمک اولان ریپیلکه ، دیکر طرفدن خرسیتیان فلسفه سنی افساد ایتمکه جهد ایدن نوفلاطونیلکه منتهی قیلمشلردر .

خلاصه ، فلسفه تاریخی ، ذهن بشرک تدریجی و متمادی بر انحطاطنک تاریخیدر . بوانحطاطک

دلیلی ده فلسفه‌نک قایناغنده حائز اولدیغی وحدت یرینه برچوق فرقه‌لرک قائم اولماسیدر .
بالخاصه یونان تفکری ، فلسفه‌ده نه بر مبداء، نه ده بر ترقیدر . یونان فلسفه‌سندده فردی
فانته‌زیرله عنعنات شرقیه‌نک حفظ ایتمکده اولدیغی حقیقتک آلابیلدیکنه بر سربستلکه
یاپلمش تخریباتی واردر .

کورولیورکه یونانلیلر ، بالآخره اکتساب ایده‌جکری موقع و قیمتده بو اسکی فلسفه
تاریخلرنده اصلاً صاحب دکدرلر . یونانلیلری بو طرزده تنقید ایتمه‌نک منشای ، کلیسا
آباسندن کلکده‌در . (۱۸) نجی عصرک همان بوتون فیلسونلری ، بالخاصه (افلاطون) ایله
هروسیله‌ده‌استه‌زا ایدن (وواتهر) بیله بو اسکی خرافه‌لره التحاق ایتشدر . دهاسی وار :
عینی ظن و ذهابلر قرن اخیر فلسفه‌سندده کچمشدر . مثلاً (قوندیاق) [۱۷۴۹] ک
« Traité des systèmes » نامنده‌کی اثرینک اساسی ده بویله‌در . بو متفکره کوره بوتون
فلسفی سیستملر ، « مخیله » نک اثریدرلر . « بر فیلسوف پک قولای تخیل ایدر . شمده‌یه
قادر نه‌قادر سیستملری‌ایلمادی ؟ دهاده‌نه‌قادر یاپیله‌جق ؟ هیچ اولمازسه بوتون طرفدارلری
طرفندن همان عینی صورتله قبول ایدیلن بر سیستم اولسه‌یدی ! مختلف بیکرجه اُلدن
کچرک بیک بر تحوله اوغرایان سیستملرده ناصیل بر تمیل تصور اولونه‌بیلیر ؟ »

فلسفه‌نک کندی ماضیسی حقنده‌کی حکمی (۱۸) نجی عصرده ایشته بو تلقیلره منتهی
اولیور . بو نتیجه « انتباه » زماننده‌کی تاریخ تلقیسی ایله فلسفه‌نک یکی برتلقیسنک تصادمی
محصولیدر . فقط عینی زمانده و (۱۷) نجی عصردن اعتباراً کرک تاریخ تلقیسی و کرک
بو تلقینک زاویه‌سندن کورولن ماضی ، معکوس بر جریانله ، تبدیل شکل ایدیور . یکی
دعوایه کوره ذهن بشرک وحدتی مختلف فرقه‌لرک آراسندن کوروله‌بیله‌جک برحاله بر
دوامدر . (۱۷) نجی عصرک باشلانغیچندن اعتباراً (۱۶۰۶) ، (Goclenius) ، نامنده‌کی
مؤلف ، « Conciliator philosophicus » نامنده‌کی اثرنده فرقه‌لرک هر موضوعه دائر اولان
مختلف رایلرینی تصنیف ایتمه اوغراشمشدر . « مؤلفک بو مبنایت و مخالفت افکارک
لیسته‌سنی تنظیم ایتمکدن مقصدی بونلرک ظواهردن عبارت اولوب اساسده ذهن بشرک
وحدتنک بر دوام اولدیغی کوسترمک ایچوندی . فلسفی تفکرک کندی کندیسیله اولان
وفاقی تصدیق ایدن و « توحید مخالفت syncretisme » تسمیه ایدیلن بو طریق ، (هورن)
طرفندن فلسفه تاریخک حقیقی بر محصله‌سی کی ملاحظه ایدلمشدر [۱] .

[۱] Historia philosophica, Leyd. p. 323

فرقه‌لر آراسنده کی اختلاف‌لری ازاله ایدن بوتو حید مخالفت طریق ، « اقطاع‌فجیلق : *eclectisme* » ه یاقیندر . معلومدر که اقطاع‌فجیلق ده هر درلو فرقه‌لرک فوقنده قالمق ایستر . یالکز شو فرقه که اقطاع‌فجیلق ، مختلف فرقه‌لر دن یالکز انتخاب و تمیز یاپارکن ، سه نقره تیزم ، بونلری توحیده چالیشیر . بر اقطاع‌فجی اولان (ژوست لیس) ه کوره : « یالکز بر فرقه وارد و بز بو فرقه‌یه امنیتله قید اولابیلیرز . بو فرقه ، اقطاع‌فجیلق یعنی دقت و اهتمامه اوقویان و محاکمه ایله انتخاب ایدنلرک فرقه‌سیدر . اقطاع‌فجی اولان کیمسه هر درلو حزبدن خارج اولارق حقیقتک قولایجه آرقداشی اولابیلیر » . الحاصل (۱۷) نجی عصرده موجود اولان و (لاینسیج) ده بر مثل بولان بوتالیف و اقطاع‌فجیلق جریانی ، (۱۸) نجی عصرک ایکنجی نصفنده یتیشن بوتون محررلرک فلسفه تاریخنده کی اولانجه بیلکیلرینه مأخذ و مرجع اولان (بروکهرک) ک بویوک « *Historia Critica philosophica* » نامنده کی اثرینی احیا ایتشدر . بو ذاته کوره فلسفه تاریخنه حقیقه تصرف ایتک ، حقیقی فلسفه ایله غلط فلسفه‌یی یکدیگرندن آیران صفت کاشف‌لری بولمغه متوقفدر . فلسفه تاریخی ، « ذکای بشرک بر نوع تاریخی یاپار » و « ذکای قدرتی یعنی قارا کلقلردن ناصیل قورتولوب حقیقت ایشیغنه چیقدیغنی و برنجه تصادف و تجربه‌لر آراسنده حقیقت و سعادتک معرفتنه نه صورتله واصل اولدیغنی ، هانکی اعوجا جلردن کچهرک کندیسنه یول آچدیغنی ونه طرزده شهراره واصل اولدیغنی کویستر . [۲] »

فرقه‌لرک تاریخی بزلی فرقه‌لردن قورتاره‌جق بر واسطه‌دن باشقه بر شی دکلدر . (بروکهر) ده کورولن بو اقطاع‌فجیلق ، (آنسیقلوپه‌دی) یه قدار نفوذ ایدیور ؛ و (دیده‌رو) ، بوراده اقطاع‌فجیلق مدح و ثنا ایدهرک دیورکه : « اقطاع‌فجی ، بالذات دوشونمکه جسارت ایدن و بوتون فلسفه‌لری بلا حیرانی و طرف‌گیری تحلیل ایتدکن صوکرآ کندیسنه مخصوص بر فلسفه و خدمتکار یاپان کیمسه‌در . »

شوقادار وارکه نه‌سه نقره تیزم ، نه‌ده اقطاع‌فجیلق ماضی‌یی تفسیر و فرقه‌لرک اختلاف‌لرینه حاکم اولمهنک یکانه‌طرزی دکلدرلر . اختلاف‌لری تصدیق و محافظه ایتمکه برابر بونلر آراسنده بر رابطه و تاریخی بر دیمومت بولمغی آرایانلرده وارد . (بروکهر) ک اثرندن بر آرمقدم اولان بر اثرده (Deslandes) نام مؤلف ، فرقه‌لر تاریخی فکری بیله پروتستوا ایتمکه‌در : « اسکی ویکی فیلسوفلرک مختلف سیسته‌ملرینی آیری آیری طوپلامق ، بونلرک

تأثیر لرینک تفصیلاتنه کیرمک ، اثر لرینک دوغرو برتحایلینی یایمق ، کوزل سوزلرینی جمع ایتمک فلسفه تاریخک احتوا ایتمکی اک آرشایان استفاده شیرله اوغراشمقدر .
 نجه بر فلسفه تاریخنده اک اساسلی شی ، انسانلرک باشلیجه تفکر لرینک منبعنه چیقماق ،
 بونلرک غیر محدود تنوع لرینی وعینی زمانده آرالرنده کی نامرئی اینجه رابطه و مناسبتلری ،
 یعنی بو تفکرلرک بربری آرقه سندن و اکثریا یکدیگرندن ناصیل دوغمش اولدقلرینی
 تدقیق ایتمک ؛ دها دوغروسو اسکی فیلسوفلرک رأیلرینی تخطر ایتمک وبالفعل بو رأیلردن
 باشقه بر رأیده بولونه میه جقلرینی کوسترمکدر . »

فلسفه تاریخنی فرقه لرک کوللری آلتندن چیقارماق یچون یاپیلان بو جهدلر ترقی
 نظریه جیلری آراسنده طبیعی بر استنادکاه بولدی . ترقی نظریه سنک پیشدارلردن اولان
 (قوندورسه) یه کوره فلسفه نک فرقه لره آریلمه سی ضروری اولقله برابر کچیجی برحالدیر .
 فلسفه بو حالدن یاواش یاواش قورتوله رق آرتق رأیلری دکل ، « آنجق مثبت حقیقتلری
 قبول ایتمک » تمایل ایدیور . فلسفه تاریخک بو زاویه دن کورولوشی یونان فلسفه سنه
 آیری بر موقع ویریور . بو کوروشه نظراً نوع بشر ، « کندیسنه حقیقتک بوتون یوللرینی
 آچان یونان دهاسنه » مدیونیتنی وبو خصوصده کی ایلك تشبثک اونلردن کلدیکنی بیلمه لیدر .
 ایشته بو دوردن اعتباراً یونان فلسفه سی آرتق بر انحطاط دوره سی کبی دکل ، بلکه
 بر باشلانغیج چاغی اولارق ملاحظه ایلمک باشلانمش وبوصورتله فلسفه نک تاریخنی انکشافنه
 یکی بر چرچیوه وضع ایلمشدر . بو تلقی یه کوره یونانلیرک (ایونیه ن) متفکرلردن باشلایان
 فلسفه سی تماماً بر غرب فلسفه سیدر . بو فلسفه نک الهمهم نمودجی ، « انسانلره یکی برسیتهم
 قبول ایتمک و مخیله لرینی کندی مخیله مزه انقیاد ایتمک دکل ده اونلره کندی عقللرینی
 قوللانمهلرینی اوکرتمکی » ایسته ن (سقراط) ده کورولیور . بو کوروشه نظراً یونان فلسفه سی
 قرون وسطاده اوزون بر کسوفه اوغرادقن صکرا (ده قارت) ایله یکی باشدن جانلانیور .
 دها اولکی مورخلرک باربار وشرق فلسفه سی نامی آلتنده کوستردکلری فلسفه تماماً کوزدن
 دوشهرک مالایعنیات منزله سنه ایندی رلدیکی کبی یونانلیرک بونلردن اتخالده بولوندقلری اتهامی ده
 اورته دن قالدی ریلیور . یالکز (۱۸) نجی عصرک نهایتلرنده فوق العاده منتشر اولان وفلسفه
 تاریخلر مزده عیناً قالان ذهن بشر ترقیاتنک بوشه ماسی ، اعتراف ایتملی که ، بوتون خرسیتیانقله
 شرق عالمی خارجه بر اقبور .

(۱۸) نجی عصر متفکر لرینک فلسفه تاریخنه ادخال ایتمک چالیشدقلری وحدت

و دیمومت ایشته بوندن عبارتدر . ترقی نظریه جیلرینک طاسلاق حالنده براقدق لری بوتلقی بی
(۱۹) نجی عصرک ایلك نصفی ایشله مکه یعنی مذهب لری بذاته آ کلاشیله بیله جک برحاله کتیر مکه
و تاریخ معنالیخی قاورامغه مساعددرونی بر رابطه پرنسیپی آرامغه باشلا دیلر . بزم اولمایان فکر لری
عبث عدیله آتیلمه سنی پروتستو ایدهرک بونلر ذهن بشرک ضروری وجهلرندن باشقه برشی
دکدر؛ دیدیلر . بو زمانک مورخلرنده اکسیک اولان شی، تاریخ ذکاسی و ماضینک اینجه
فرقلرینک ادراکی ایدی . نیته کیم (Reinhold) ، (۱۷۹۱) تاریخنده نشر ایتدیکی
«فلسفه تاریخک تلقیسنه دائر» نامنده کی مقاله ده بو نقصانلری شوینه کوسترییور : «فلسفه
تاریخنک مانوئه لرمزده انسا انلرک عقل و حکمتلرندن زیاده دلیلکلرینک بر تاریخ کی
کوستریله سی ، قرن قدیمک اک مشهور ولیاقتلی متفکرلرینک اک نابجا بر صورتده موضوع
بحث اوله لری، حقیقت وادیسنده کی اکرین نظرلرینک فنا تفسیر ایدمک یوزندن خطالرک اک
یاوانی کی ادراک اولونمه سی هپ فکرلرینک فنا آ کلاشیلمه سندن ایلری کمشدر . بونلری
محاکمه ایدرکن باشلیجه درت متافیزیک فرقه دن برینک مؤخر پرنسیپلرینه استناد ایدیلور
ویاخود اک درین تحریات و فکرلری ، حسیات عامه نک کرامت و کهانتلریله بر طرف ایتک
تفسلف عامیانه سنک ویرمش اولدیغی اعتیادلره کیدیلور .»

(Reinhold) ک بو پروغرامنی ، (Tennemann) نام ذات یازمش اولدیغی فلسفه تاریخی
[۱] نده تطبیق ایتدی . بو فلسفه مورخنه کوره فلسفه تاریخی ، فلسفی هیچ بر فکری
التزاماً یازیلمه ملیدر . فلسفه تاریخی ، فلسفه نک تدریجی تشکلنک ، طبیعت و حریت قانونلرینک
بر علمنی وجوده کتیرمک اوزره عقلک یاپدیغی جهدلرک بر تصویرندن باشقه برشی دکدر .
لکن فلسفه تاریخنه ادخال ایدمک ایسته نن درونی وحدت پرنسیپی ده ایکی طرزده
عرض وجود ایدیور : بر طرفده ممکن اولان بوتون فرقه لری پک آزیتپلره ادخال
ایده بیله جک صورتده مذهب لری تصنیف ایتک ؛ دیگر طرفده تدریجی برانکشاف قبول
ایدهرک هر مهم مذهب ایچون ضروری بر آن کوسترمکدر .

ایلك نقطه نظر (M. de gérando) [۲] نکدر . بو ذات ، اسکی اصولده فرقه لری
تاریخی یازمه نک هم قیصیر ، هم ده امکانسز اولدیغی و بو سببدن مذکور اصولی ترک

[1] Geschichte der Philosophie. Leipzig. 1798-1819. 11 vol.

[2] Histoire comparée des systèmes de philosophie relativement aux
connaissance humaines. Paris, an XII, 1804, 3 vol.

ایتدیکنی بیان ایتکده در . « مختلف مملکت و دورلرده حصول بولمش اولان فلسفی آرا اوقادار متنوع ، اوقادار چوقدرکه اکلمانه واک صادقانه بر صورتده طویلانسهبیاه دقتمزه رهبرک ایده جک مسعود بر تصنیف اولما دجه فکرلری تشویش و ابهامه اوغرا تمقدن و بزى قیصر بر تخر حمله سی آلتنده بوکالتمدن باشقه بر شی یایمایه جقدر . « بناءً علیه » نقلی تاریخ « یرینه ، (به قن) ک تعبیرینه کوره ، « استقرائی و مقایسه لی تاریخ » ی اقامه ایتک لازمدر . بونک ایچونده هر سیستمک جواب ویرمهکه مجبور اولدیغی عددلری پک محدود مسائل اولیه پی تعیین ایتک ایجاب ایدر . بالاخره بو جوابلره کوره هر برینک روحی قاورانه بیلیر و بو صورتله طبیعی زمردلره تصنیف اولونه بیلیرلر . تصنیف یاپیلدقدن سوکرا بونلری مقایسه ایده بیلیر ، اختلاف نقطه لرینی قاورایه بیلیر و نهایت هر برینی ذهن بشرک یوروشی حقنده یاپیلمش تجربهلرکی ملاحظه ایدرک هانکی سنک دهایی اولدیغنه حکم ایده بیلیرز . نیته کیم (ژراندو) نک تصنیفنه اساس اولان مسئله اولیه ، معلومات بشریه نک طبیعت و ماهیتیدر . بوراده سیستملرک تاریخی ، « تجربی فلسفه نک بر تجربه قلمیه سی » اولارق معرفتک منشای مسئله سی حقنده یاپیلمش اولان صورت حللردن هر برینک قیمتی باله تجربه کوسترییور .

(ویقتور قوزهن) ک اصولی ، (ژراندو) نک اصولنه چوق برشی علاوه ایتیمور . بو اصول ، نباتاتی فصیله لره آیران نباتاتجینک اصولی ایله پسیقولوژیک ایضاح آراسنده متوسط برشیدر . (۱۸۲۹) ده فلسفه تاریخی درس لرینه باشلارکن : « انسانی شاشیرتان و جسارتی قیران شی ، بونجه مملکت و بونجه زمانلره عائد سیستملرک شایان حیرت قالابالغیدر . « دیدکن سوکرا » بوسیستمه ملرده کی مشابه و مباین اوصاف میدانه چیقاریلنجه غیر محدود بر چوق سیستملر ، دیکرلرک کافه سنی احتوا ایدن برقاچ باشلیجه سیستمه منجر اولور » علاوه سننده بولونیور . بوراده تصنیفدن سوکرا ایضاح کلیور . شوپله که : فلسفه تاریخنده کورولن بوبویوک سیستم عائله لری هپ ذهن بشردن کلکده در . بناءً علیه اوده طبیعت کی کندیسنه مخصوص بر عادت و قانون دائره سننده دمکذار اولارق بویوک سیستم عائله لرینی بلا انقطاع حصوله کتیرمکده در . بو صورتله فلسفه تاریخی ده نهایت صاغلام بوتون فلسفه لرک نقطه عزیمتی اولان و « تاریخه بیله اکل امین ایشینی ویرن [۱] روحیاته عودت ایدیور . » بوتلقییه کوره فلسفه تاریخنه حاکم اولان تاریخ اولمایوب روحک طبیعت ذاتیه سیدر .

[۱] Histoire générale de la philosophie, 4. Edit., Paris. 1867, P. 4.

فلسفه تاریخنه بروحدت ادخالنه مساعد اولان ایکنجی نقطه نظر، سیسته ملر آراسنده کی دینامیک رابطه اولوب بوراده هر سیسته م یکانه بر تاریخک ضروری بر آنی کبی کورونور . فلسفه تاریخی بو نقطه نظرله اخلاقی و اجتماعی علملری دوغوران (۱۹) نجی عصرک باشلا تخیجنده کی عمومی تمایللری عکس ایتدیریور . بودورده آرتق تاریخ عمومینک نه شو ویا بودینک ، نهده فلان ویا فلان ایمپراطورلغک موفقیتنه متوجه اولدیغنه اینانیلما یوب بلکه بوتون بشریتی علاقه دار ایدن معشری بر مدنیته دوغور ترقی ایتدیکنه قائل اولونمشدی . بناء علیه فلسفه تاریخی ده بر فرقه ویا مذهبک منفعتنه متوجه اولاماز . اونک اصلی وثابت بر قانونی واردرکه آنجق دوغورودن دوغورویه مشاهده واسطه سیله طائینه بیلیر .

« هیچ بر علم ، بشریتک تاریخ عمومیسندن لاینفک اولان کندی تاریخی اولمقسزین آکلاشیله ماز [۲] » (اوکوست قونت) ک تاریخ ذهنی حقنده کی فکرلرینی بوندن دها واضح بر صورتده تکشیف ایتمش بر سوزی یوقدر . بو فیلسوفه نظراً حالی ماضیدن آیرمق ، ذکانک بو کونکی مرحله سنی ، کندیسنی دوغوران ماضینک مرحله لرندن یعنی دینامیک ترقیسندن آیره رق ملاحظه ایتک ممکن دکدر . بونک کبی انکشاف ذهنینک تاریخی دد مدینتک هیئت عمومی سی تاریخندن آیره مایز . پوزیتیویزم ، « دیمومت بشریه . la continuité humain » ی تصدیق ایدیور . قاتولیکلک ایسه بونی انکار ایدرک قرن قدیمی تلغین ایدیوردی . پروتستانلق دخی قرون وسطایی رد ایدردی . ده نیزم ایسه هر درلو تسلسل وارتباطی منکردر . حالبوکه (قونت) ک تاریخ حقنده کی بوتفکری ، فلسفه تاریخی انسجامسز فرقه لک تعدادندن عبارت عد ایدن فکرک علیهنه اولارق (۱۸) نجی عصرده آرتدیغنی کوردیکمز عمومی جریانیه ذیل اولیور .

« دینامیک دیمومت » ، افکار بشریه ده بر دفعه اولسون « جذری تحولر » ک اولمش بولونمه سنه اینانمقدن بزی صورت قطیه ده منع ایدر . افکار بشریه ، کندیسنی ایوم تعدیل ایدن هانکی اضطرار ایسه دائماً عینی اضطراره تبعاً یعنی آفاقی نظام نه ایسه حکملرینی کیتدکجه اوکا اویدورمق اضطرار یله دکیشمشدر . بشریت ، فکرلرینی بونظامه اویدورونجه یه قادار اوچ مرحله کچیرمشدرکه بونلردن هر برینک تاریخده طبیعی و ضروری موقعلری واردر . حادثاتی ذی روح وجانلی کورن فه تیشیستلرک منحصرأ انفسی اولان

[۲] Systeme de politique positive. (1851 — 1854). Paris. Cres, 1612. t. III.

منطقلری « هیچ شبهه یوق که بشرک منشأنده بو کونکی اذ علمی اصولر قادر طبیعی ایدی. » تاریخده رجوعسز و دائمی بر حرکت کورن بونظر، (۱۸) نجی عصر مورخلرینک ماضینک هر دروینه وبالخاصه یونان تفکر یله قرون وسطا تفکرینه ویردیکی قیمتلری باشدن آشاغی دیکشیدردی . (اوکوست قونت) ، « مثبت ذهنیتک ، علم کلام ذهنیتنه تقدم ایتمش اولدیغنه دائر بعضی متبحرلرک واقع اولان غیر معقول فرضیه لرینی « صراحتا پروتستو ایدیور ؛ و بوافاده ایله یونانیلرک مثبت علملرینک قرون وسطا کلامیاتنه تقدمی اعتراض محتملنه ایماده بولونه رق علاوه ایدیور : « بو فرضیه لر دها یوکسک بر تخر سایه سننده جرح اولونه مایه جق کبی یقیلمشدر « دیور . قرون وسطا تفکرینی تمیز ایدن جهت ، علم کلام ایله متافیزیکک اتحادی اولمشدر . « بروقکهر » کبی پروتستان محرر لرله آنسیقلوپه دیستلر نظرنده بو اتحاد بر زالت ، مشئوم بر ازدواج در . (قونت) نظرنده ایسه قرون وسطانک قرون قدیمه یه فائقیتی و دور جدیدی حاضر لایان بر حرکتدر . چونکه متافیزیکسز الیهات ، بالضروره مشرک ککدر . « یالکز متافیزیکلی الیهاتدر که حقیقی الیهات دورینی تشکیل ایدر . بویله اولمازسه مخیه آلابیلدیکنه کیدرو مشرک ککک بیک بر چشیدی توره ر . وحدت الوهیتجیلک ، افسانه یی ، محاکمه ایله تحدید ایدن اساساً متافیزیک بر الیهاتدن انبعاث ایدر . « الجاصل (اوکوست قونت) ، فلسفه یی ، فلسفه متخصصلرینک تکنیق سیستملری کبی آ کلامقندن زیاده جمعیتده ، دها ای دکلسه ده دهاده فنا اولماق اوزره فلسفی سیستمه ملرده اولدینی قادر تشریحی ، بدیعی ، اخلاقی بوتون مؤسسهرده شایع بر حال ذهنی کبی کوروور . فی الواقع شو ویا بوفلسفه سیستمی ، جمعیتده شایع و داغنیق اولان حال ذهنی یی بروضوح مخصوص ایله کوستره بیلیر . چونکه اوتده بریده داغنیق اولان حالات ذهنیه یی تمرکز ایتدیره رک آیدینلغه چیقاریر . فقط فلسفی بر سیستم آنجق بر رمز و علامت حیثیتیه مطالعه اولونه بیلیر . پوزیتویست ذهنیتله مجهز اولانلری علاقه دار ایدن جهت ، « معشری - تصورلر » اولدیغنه کوره فردی فکرلر ، معشری فکرلرک معکسی اولورسه حائر قیمتدرلر . بناء علیه بومسلاک فلسفی منتسبلرینک فلسفه نک تکنیق دینه بیله جک قسملری حقنده کی آزعلاقلری اصوللرینک باشقه لغندندر . بوسیدن کندیلرینی علاقه دار ایدن جهتلر حقیقت مطلقه اولمایوب فیلسوفلرک اساسلی دعوالری ، رأیلرینک محتواسیدر . هر فکر سیستمی بر زمانله مناسبتدار اولوب یکانه مشروعتینی بومناسبتدن آلیر .

(اوکوست قونت) دن اول (هه گهل) ده سیستمه ملرده کی تنوعک ذهنک وحدته

مانع اولمادیغنی کوسترمک صورتیه بونلرک بر مدافعه نامه سنی یاپدی. آشاغیده کی سطرلر (هه گهل) ک بو خصوصده کی فکرلرینه ترجماندر :

« فلسفه تاریخی کوسترییورکه تظاهر ایدن متنوع فلسفه لرده مختلف درجه تکاملده اولمق اوزره تک بر فلسفه واردر. فضله اولارق بر سیستمک استناد ایتدیکی خصوصی پرنسیپلر تک وعینی برکلک داللرندن باشقه برشی دکلدلرلر. اک صوک فلسفه، کندیسنه تقدم ایدن بوتون فلسفه لرک بر محصله سیدر و هپسنگ پرنسیپلرینی احتوا ایتکه مجبوردر. » کورولیورکه (هه گهل) ده نه دیگر مذهب لری آفروز ایتک، نه ده هپسنی دفع ایتک ایچون سیستملرک اختلافندن استفاده ایتک ایسته یین بر ریپیلک واردر. بو فیلسوفه کوره فرقه جیلق و ریپیلک، برچوق فلسفه لرک اولدیغی فرضیه سندن چیممقده در. تاریخ ایسه یالکز بر فلسفه اولدیغنی کوسترییور. « فلسفه یی استخفاف ایدنلر بو حرکتلرینی مشروع کوسترمک ایچون مختلف فلسفه لر اولدیغنی و بونلردن هر بریسنگ آیری بر فلسفه اولدیغنی، فقط علی الاطلاق فلسفه اولمادیغنی قبول ایدیورلر - صانکه عینی زمانده میوه اولمایان کیرازلر وارمش کی - حال بوکه فلسفه تاریخی، « جانلی یکانه بر روحک » بالذات کندینه صاحب اولارق انکشافندن، تعبیر دیگرله فلسفه نک زمانده امتدادندن باشقه برشی دکلددر. »

تاریخ و تاریخ فلسفه تدقیقاتنک آفاق اصوللرله ترقیقنرره اول فلسفه تاریخچیلری ذهن بشرک وحدت وانکشافنده دیمومت : *continuité* ادعا ایتشلرددر. حال بوکه ذهن بشرک طبیعت و ماهیتی حقنده کی بوادعا، تاریخی اصوللرله اصلا قابل توثیق دکلددر. بویله اولدیغنی حالده عرض ایتدیکم مورخلر، فلسفه تاریخی قبلی حکم لره ذهن بشرک تظاهراتی عد ایدیورلر و بوتلقی ایله اونی هر درلو امکان و قضالردن مصون صانیور و بالنتیجه هر مورخ یکدیگرینی تعقیب ایدن سیستملر آراسنده دیاله قتیق بر رابطه بوله - جنندن امین اولیور. (اوکوست قونت) دخی « حالات ثلثه قانونی » نی تاریخی بر استقراء ایله اخراج ایتمش اولمایوب بواوچ حالک صرهمسیله تعاقبنی ذهن بشرک طبیعتنده بولمشدر .

« انتباه » دورینک فلسفه تاریخنه ویرمش اولدیغنی وضعیت، (هه گهل) و (قونت) ده تماماً بر عکس اولیور. بوراده آرتق ماضی، حاله معارض و طبان طبانه ضد اولمایوب حالک شرائط و مشروعیتی ماضی ایله قابل تعیندر. فلسفه تاریخک بوتون تکاملی، فکر مقدم و سیستماتیک بر پلانک وحدتی دائره سنده انکشاف ایتکده در. ایشته فلسفه

تاریخک بوتون تکاملی زمانزه فادار هپ بوم موضوعه نک مناقشه سی اوزرینه استناد ایتمکده در. فلسفه تاریخک انکشافنده اصل اولدینی ادعا ایدیلن بو قانون، تاریخی برمشاهده و استقرانک محصولی دکدر. (هه گهل) ک ادعا ایتدیکی فلسفه وحدتی بر تحقیقک اثری اولمایوب ساده جه بر موضوعه درکه آنجق فیلسوفک فلسفه سیله برلکده قابل قبولدر. و اونک بر جزء متممی کیدر یوبله مقدم موضوعه لره و مستحضر تلقیره قایلمایان برنظر ایچوند حقیقت عجبا یوبله میدر؟ (ره نوویهر) ه یا قیلرسه: «فلسفه تاریخک عرض ایتدیکی منظره قارشیسنده بولونه جق علی العاده محاکملی هرهانکی بر آدم، فلسفه تاریخی حقیقه (هه گهل) فلسفه سنک یایدینی مغالطه دن بسبتون باشقه بر فکر حاصل ایده جکدر. (ره نوویهر) ، بورایله فرانسز اقتطاجیلغنی و (هه گهل) ایله (دیده رو) پی ده آشارق (۱۸) و (۱۹) نجی عصر لک علیهنده بولوندقلری فرقه جیلق : Sectarisme عنعنه سنه عودت ایدیور. معلومدرکه بو عنعنه، ذهن بشرده وحدت کورمک احتراضنک تمایلاتنه صاحب دکدر. (ره نوویهر) . کوره فیلسوفلرک مخالف فرقه لره آریئاسی تاریخی بر اثر قضا، «نور معارف» ک ازاله ایدجکی فانی خرافه لر اولمایوب بالعکس ذهن بشرک بنه سندن کلن طبیعی بر حادثه در. «غریبه یکر می بش عصر دنبری فیلسوفلر آراسنده اک بویوک مخالفتلر بردوام اولمشدر. شبهه یوق که مثبت معرفت لک مناقشه و ترقیلری بعض مسئله لری طرح و بعض اختلاف لری ازاله ایتمشدر. فقط بونلرک اکثریسی و اک مهم لری کری به چکیلیمش و یا باشقه یرلرد انتتال ایله مشلردر. «ذهن بشرک طبیعی، متضاد اولمقدر؛ غالب اولان جدل و مناظره لر، حریت مذهبیله معینیت مذهبی آراسنده در.» (ره نوویهر) . نظراً دیگر بوتون حدلر بو ایکی مذهب آراسنده کی مناظره به منجر درلر. فلسفی بوتون سیستم لری بو مذهب لردن برینه منجر قیلهرق تصنیف ایده بیلیرز. بونلردن برینک دیگرینی علل مجبره ایله اقناع ایده بیلیمه سی اصلا قابل تصور دکدر. فرقه لک موجودیتنک مشروعیت و سببی ایشته بوندندر. اقتطاجیلق مذهبی ایله هه گهل جیلکک خطالری فرقه لری گاه فائته زی تمایلنک ساده جه عندی بر محصولی؛ گاه تفکرک انکشافنده ضروری، فقط تماماً موقت بر آن کبی کورمه لر نندندر.

الحاصل (ره نوویهر) ه کوره فلسفه تاریخی، متضاد و دائماً یکدن درغان ایکی مدعا آره سنده کی غیر فانی بر مناقشه ده تجسد ایدر. بر دوره دیگر دور آراسنده فلسفی مهم فرقلر یوقدر. اولسه اولسه ه تعبیر لره هر مسئله نک نظر دقه آلنه بیله جک مناسب لری

تنوع ایدر؛ و بونلر حد ذاتندہ اسکی اولان رأیلرہ یکی افادہ لرلہ یکی بر شکل ویر مکہ مساعد اولور؛ و تاریخہ علی حالہ قالان یکانہ مادہ دہ بونلر درہ «تاریخدہ بالمقابلہ دائمی و حتی «مذہب لک سیستہ ماتیک تصنیفہ» مساعد قادر ولر وار سہ دہ بونلر تفکرک ضرورت لری اولوب تاریخی واقعہ لر دکلد لرلر . ذہن بشرہ مساعد اولارق قالان یکانہ تشبث ، اساس اعتباریلہ اولجہ تعیین ایدلش اولان سیستہ ملرک انشاسی [(ژہراندو) و (قوزن) دہ اولدینی کبی] اولمایوب آنجق حریت ومعینیت کبی ایکی ممکن استقامتدن برینک کمال اختیارلہ ترجیح و قبولیدر . فلسفہ دہ ابتکاریلک ، ظن اولوندینی کبی ، برسیستہ مک ایجادندہ اولمایوب اولجہ تشکل ایتش اولان برسیستہ قارشی آلینان ارادہ نک وضعیتندہ در .

کورولور کہ فلسفہ نک انکشاف و ترقیسنندہ پوزیتیویستلرک ادعا ایتدکاری تاریخی ضرورت مذہبی ، (رہ نوویہر) دن اعتباراً متروکیتہ اوغرایور . ہلہ زمانزدہ تاریخی بویوک ترکیب لری یامق ، یعنی تاریخک تکاملنی کوسترر قانونلر ادعا ایتک غیرتی برنوع انحلال منظرہ سی عرض ایتکدہ در . نہ شکلدہ اولورسہ اولسون بوقیل بویوک انشا آتہ قارشی زمانمزک پک بارز بر نفرتی واردر . بو حالت ذہنیہ نک خارجی علامت لری ، فلسفہ تاریخندہ شایان دقت اثر لک تاریخ عمومی شکلندہ اولان لری اولمایوب مثلاً (نہ دور ادزدلہر) ک « یونانیلرک فلسفہ سی : Philosophie des Grecs » کبی محدود بر دورہ عائد و یا خود (دوہم) ک « افلاطون دن قوپرنیقہ قادر دنیا منظومہ سی : le Systeme du monde » « Platon à Copernic » کبی بر ملتہ و یا بر مسئلہ یہ ، یا خود (H-Diels) ک « les Fragments des Préhistoriques et les Doxographes grecs » فیلولوژیک کلیات؛ و یا خود (ہاملہن) ک « آرسطونک سیستہ سی : le Systeme d Aristote » ، یا خود « دہ قارتک سیستہ سی : le Systeme de Descarte » کبی مونووغرافیلر در . عمومی فلسفہ تاریخ لری بیلہ ترکیبی اولمقدن زیادہ تحلیلی بر اصولہ یازیلقدہ و فلسفہ تاریخک انکشاف و ترقیسی قانونتی کشف ایتکدن زیادہ مونووغرافیلر دہ کی مساعیلرک نتیجہ لری جمع ایتکدہ در لری . مثلاً (رہ نوویہر) ک « تاریخک تحلیلی فلسفہ سی : la Philosophie analitique de l'histoire » نام اثری بویلہ اولدینی کبی (وہہر) ک « آوروپا فلسفہ تاریخی : l'histoire de la philosophie européenne » نامندہ کی اثری و (ژانہ) ایلہ (سہ ای) ک « l'histoire de la philosophie par problème » نام اثری و بالخاصہ (Ueberweg) ک « فلسفہ تاریخی : l'histoire de la philosophie »

نام اثری قارئی آنجق هر مسئله حقنده کی ابتکاری مساعیدن خبردار ایتک غایه سنی استهداف ایتکده درلر .

فلسفه تاریخی قارشیسنده آلینان بو وضعیتک سبیلری ایکی نوعدر : برنجیسی (۱۸۵۰) سنه سندنبری طوپلانمش اولان فیلولوژیک مساعیدرکه بو اثناده وجوده کتیریلن یکی و تنقیدلی طبعلر ، متنلرک کشفی ، پراکنده قالمش اثرلرک جمع و تلفیقی فیلسوفلر حقنده کی معلوما تمزی دهایقینی ودهازنکین قیلدیغی کبی دونکی مورخلرک تفاخرله صاحب اولدقلری عمومی کوروشلری کوچ وحتی امکانسز قیلمشدر . فی الواقع فیلولوژیک اصولک شرطلری دوشونولورسه بونک بویله اولماسی لازم کله جکی قولایجه تسلیم اولونور . بو اصولک نقطه نظرینه کوره تاریخی دورلر ، باشلانغیج ومنتهاالرده کورولن مثبت واقعه و احوال دن زیاده اکتدیلملری طانیتان منابعک حال و ماهیتیه تمیز اولنورلر . مثلاً قدیم فلسفه یه عاقد منابعمز ایله قرون وسطا وقرن اخیر منابعی قابل قیاسمیدر ؛ اولکیلر نه قادر آز ، قدیم فیلسوفلرک اصل اثرلری نه قادر اندر ایسه صوک ایکی قرنک آثار و منابعی اونسبتده مبدولدر . بو سبیدن متنلرک تنقید و تفسیری مساعیسی اولکیلرده باشقه ، صوکنجیلرده باشقه اصوللر تعقیب ایتک مجبوریتنده در ؛ حتی هر ایکی وادیده بسبتون فرقلی اعتیادات ذهنیه لازمدر : تا که قوجه بر دوره بردنبره صاحب اولمق تفاخری اولاماسین . بونلردن چوق دها کوچوک ، مثلاً « ستویسیزم » و « نئپیکوریزم » کبی پراکنده متن پارچه لریله معلوم اولان دورلر حقنده عینی مطالعه وارددر . بو دورلر ، مثلاً تعلیماتی تماماً محفوظ اولان بر « آرسطو » سیستمی طرزنده تدقیق و مطالعه اولونه مازلر .

برده فلسفی بر تفکری تفسیر و معناسنه یاقیندن نفوذ ایتک موضوع بحث اولدیغی زمان فیلولوژیک بو خصوصالرده ویره جکی نتیجه لر علی الا کثر موقت اولوب یکی بر کشف و تفسیرک اراده سنه تابعدر . افلاطونجیلق کبی اسکی سیستملرک وحتی (ده قارت) و (قانت) کبی یکی مذهبلرک تفسیرلری لایعددر . حقیقت حال بویله اولونجه بونلرک اوستنه ، صاغلام اولمق شرطیه ، ترکیبی بر بنا ناصیل قورولایلیر ؟

فیلولوژیک اصولک اقتضالرینه دها محکم ایکنجی بر اقتضا دها انضمام ایدر که بوده بزى تفکر فلسفی حقنده عمومی بر کوروش و توصیف حرصندن منع ایدر . (قونت) ، (هه گهل) وحتی (ره نوویهر) ، فیلسوفلرله دکل فلسفه ایله اوغراشمشدر . بونلرک کیمی فلسفه یی کائناتک تصوراتی ، کیمی عقلک ماهیتی ایجابی تحمیل ایدلمش ابدی قادرولر

کبی ؛ کیمی ده معشری بر حالدہ تکامل ایدن وعصر لره بر لکده استحاله ایدن معشری تصور لره کبی ملاحظه ومطالعه ایتد کلرندن فلسفه یی غیر شخصی بر شی حالنه صومش لردر [۱]؛ یاخرد هیچ اولماز سه زمانک تفکر لرینه شخصی بر افاده ویرن فیلسوفک بو خصوصیتی عارضی بر حال عد ایدیلهرک اصل واساس عقلک ماهیتنه ویاخود بر نوع الوهیت اضافه ایدیلن جمعیته عطف ایدلمش وبو صورتله ایستر (افلاطون)، ایستر (ده قارت) ک فردی شعور لری هپ کندی لری خارجنده کی مؤثراته تابع کورولمشدر .

فلسفه تاریخی علی العموم تاریخ کبی تکامل ایتمشدر . منابعک تحریمی حتمده کوستریلن اینجه دقت واهتماملر و مورخک ماضیده فردی ، غیر قابل ارجاع وشخصی شیلره اصل اولمق اراده سی اولمادن قابل ایضاح دکلدر . وقتیه یاپیلدیغی کبی تیپلر ویا قانونلر تعیین ایتک موضوع بحت اولسه ییدی بوتحریرلر تماماً فائده سز اولاجقدی . یکی بر خصوصیت و متمایز حقیقتلر بولونمق غایه سی اولماسه ییدی بو قادر اینجه تحریاته نه لزوم واردی ؟

زمانمز تنقید ادیبسنک بلکه ده الآن صفت حاکمه سی اولان بوفردیت ذوقی بزه ماضی یی تماماً یکی بر منظره حالنده کوسترمکده در . محررک هدفی آرتق نه «انتباه» دورنده اولدیغی کبی «فرقه لر: les sectes»، نه ده (قوزدن) ده کورولدیگی کبی «سیسته ملر»، نه ده «معشری ذهنیتلر» در . بلکه فردلرک ذهنلرینک بوتون اینجه لکلریدر . (افلاطون) ، (ده قارت)، (پاسقال) کی فیلسوفلر نه محیطلرینک ، نه ده آن تاریخلرینک افاده لری اولمایوب حقیقی یاراتجیلردر . ایلك نظرده کوزه چاربان حقیقت ، بوجه دلرک دیومتسزلک : discontinuité یدر . (وینده لباند) . کوره دائمی ترقی اصلا یوقدر . «چونکه بویوک سیسته ملرک هربری مسئله یه یکی بر فورمول ویریور واونی موجود اولمامش لره کبی حل ایدیور [۲]» دقت ایتلی که کرک فیلولوژیک اصول وکرک فردی اولان شیئک تحریمی ، تاریخی ترکیب یایمغه مخالف اولمقله برابر ذهنی عینی استقامته سوق ایتزلر . فیلولوغده حاکم اولان علاقه ، تفکر وفورموللرک قرابتی آرامقدر . بوتمایل ، جانلی تفکرلرک ذوق وادرا کیله تعدیل اولونمامشسه بعضاً یکی بر مذهبی اسکی مذهب لره بر یامالی بوغچه سی حالنه قویمغه وبو صورتله مبدعله مصنفی بر برینه قاریش دیره جق بر افراطه منجر اولور . فردی

[۱] واقعا (ده نوویه ر) یکدیگرینه مخالف ایکی مذهب آراسنده شخصی وختار بر انتخاب قبول ایتمشده انتخاب ساحه سی اولان مذهب لری حریت ومعینیت کبی ایکی مذهبله تماماً تحدید وتعیین ایله مشدر .

[۲] Geschichte der Philosophie. Freiburg, 1892.

شیلری آرایان منقد ایسه تام عکسی بر کوروشاه مذهبلمده آلاجه خصوصیتلری آرار؛
وتفکرلرک اعماقندن چیقاریله بیهجک وحدت یرینه بونلرک تنوعندن ذوق آلاق بوتون
تاریخی انطباعی برطاقم فکرلرله تصویر ایدر .

قرون قدیمه وقرون وسطا فلسفه لرینک کوستردکاری منحصر آ مذهبی : doctrinale
تنوعلمه قرون اخیره، انگلیز، آلمان ویافرانسر فلسفه لرندن هر برینه اینجه برطاقم خصوصیتلر
ویرن ملی روحلرک تنوعلرینی علاوه ایتدی . برده « عصری حرث » ک ، (اوکوست
قونت) ک اولجه کوروب قورقدینی وجهله ، برصیره اختصاص وتکنیق حرثلمه
آیریلدیغنی وونلردن هر برینک وسطی برانسانک عمرینی یوتمه کافی اولدیغنی دوشونمک
لازمدر . ایچنده بولوندیغمز حرثک بی یاپان وسعتی بوکونکی فیلسوفلری چارناچار اونک
جهه لرندن برینه وقف حیات ایتمه وبالنتیجه اسکی فیلسوفلر کی موجود بوتون علملرک
زاویه سندن دکلده براختصاص زاویه سندن باقهرق فلسفه یامغه اجبار ایتمکده در . یوسبیدن
فیلسوف ، ایوم یا منطقچی ، یامبحث معرفتچی ، یا ریاضیات ویادین فیلسوفیدر . بویه
اولونجه طبیعیدرکه بونلر آرسنده نه آچیق بر موافقت افکار ، نه ده چوق بروحدت
بولونه جق وفلسفه چارناچار عمومی ، فقط سطحی بر حرث ایله اختصاصی ، فقط دار
برحرث آراسنده صاللانجه قدر .

ایشته عقله ارجاعی قابل اولمایان برسورو تنوعلمر : شخصیتدن متولد تنوعلمر ، ملی
سجیه لرندن متولد تنوعلمر ، حرثک طرز ودرجه لرندن متولد تنوعلمر ! شیمدی انصاف
ایتمه لی ! منشألری بودرجه فرقلی مذهبلمری مورخ ناصیل عینی خط اوزرینه صیره لایه بیلیر ؟
نته کیم زمانمزک اک ای مورخلرینک فلسفه تاریخنده تعقیب ایدیهجک اصولده تردد
ایتدکلرینی کورویورز . مثلاً (Victor Delbos) [۱] فلسفی تفکرک متوالی صفحه لری
آراسنده عقلی برترابط اولدیغنی فکرندن واز کچمه مکله برابر آرزو ایتدیکی بو وحدتک ،
تاریخک روح وجوه رینی قاچیرمق وبالنتیجه صحیح اولاماق قورقوسیه صاللاندیغنی کورویور .
بوقوتلی قفا فوق العاده مکمل برصیره مونوغرافیلر وجوده کتیردیکی حالده فلسفه نک عمومی
بر تاریخنی یازمغنی پک مشکل وحتى غیر قابل اقتحام کورمکده واثرینه ویردیکی اسم [« فیلسوفلرک
سیاه مذهبلمری : Figures et doctrines des philosophes »] ده بونی کوسترمکده در .
(Windelband) ک یوقاریده ذکر ایتدیگمز اثرنده دهدها کیزلی اولمقله برابر عینی تردد

وارد. اثرینك مقدمه‌سنده فلسفه‌نك انكشافنی اوچ عاملدن - حتی یكدیكری اوزرینه موضوع اوچ تاریخندن ده دییه بیلیرز - اشتقاق ایتدیریور :

۱ : پراغماتیک تاریخ اولوب فلسفه‌نك درونی برتکاملیدر . بوتکامل ، اسکی حلاله شأنتك یکی تصورلری آراسنده کی توافقسزلقدن متولددر .

۲ : حرث تاریخیه اولان مناسبتلرنده کی تاریخ اولوب بوراده فلسفه ، مسئله‌لرینی بردورک مدنیتنه حاکم اولان فکرلردن اقتباس ایدر ؛

۳ : اشخاصك تاریخی .

برنجی صفحه‌ده تاریخك برنوع انكشاف قانونی وارد. فقط بو صفحه‌نك حیات روحیه‌نی برچوق تصادقلره تابع قیلان دیکر ایکی صفحه‌یه نسبتله حقیقی اهمیتی نهدر ؟ ایشته مؤلف بونی حس ایتدیرمه‌مکه چالیشیور .

فلسفه تاریخك صوك و قطعی شکلی عیجا بوراده می قرار قیلاجقدر ؟ کنديسنك ده بالذات فلسفی اولابیلیمه‌سی امیدینی ترك ایدرک فیلولوژی و تنقید ادینك بر فصلی می اولمالیدر ؟ یامالی بوغچه یایمق اصولی ایله انطباعلری افاده ایتك اصولی آراسنده ابدیاً صاللانهرق بویکی اصولی بربریه تعدیل ایتدیرمك صورتیه ده ای برشی یایمغه اقتداری یوقیدر ؟

بوتون تنقیدلره رغماً (قونت) و (هه‌گه) ك فکرلردن بعضی شیلرک قالدیغنه شبهه یوقدر . بونلر بزه ماضینك فلسفه سیستملرنده قاپالی فرقلر ، یاخود فردی فانته‌زیلر کورمکدن زیاده ذهن بشرک وجوه و صفحاتی کورمکی ؛ ذهنی تفکری تماماً جدی‌یه آلمغی اوکرتدکلی کی نسلرک تساند ذهنیلرینی ده هرکسدن ای آکلادیلر . بونکله برابر فلسفه تاریخك واصل اولدیغی بحرانه ، پوزیتیویست وهه‌گه‌لیلرک معلوم اولان تکامل قانونلرینه عودت ایتمکه چاره‌ساز اولونه‌بیله‌جکی ادعا اولونه‌ماز . بووادیده اخیراً یاپیلان بوتون تجربهلر یاخسرانه و یا هیج اولمازسه وقتسز اولدقلرینی کورمکه منجر اولمشدر [۱] . وضع ایتدیکمز ایکی

[۱] بوتجربهلر آراسنده وقتسز اولقله برابر اک شایان دقت اولانی (Masson-Oursel) ك « مقایسه‌لی فلسفه : la Philosophie comparée » [پارس ، ۱۹۲۳] نام ائیدر . مؤلف بوآزده فلسفه تاریخك انكشاف قانونی ، آوروپا واقصای شرق فلسفه‌لرینك مقایسه‌لرندن چیقارمغه صاواشیور . فقط مع التأسف یكدیگرینه تقریب ایتدیکی منذهبلر دائماً قابل قیاس دکلدرلر . (ژ . دوغولتیهر) ك (مه‌رکور دوفرانس) ك (۱ کانون ثانی) ۱۹۲۳ . صحیفه (۱۱) نده کی تاریخ تفسیرینه عائد شایان دقت مقاله‌سی ده بوتجربهلر میاننده ذکر اولونه‌بیلیر .

مسئله کبی بواو چنجی مسئله ده بوتون بوتاریخی وثوقسنز اقلر قارشیسنده آنجق تقریبی وموقت
طرزده حل اولونه بیلیر .

هر شیدن اول دقت ایتلی که فیلولوژیک تبحر، (قونت) و (هه گهل) ک انشالیتدکری
قانونی بیقمقله برابر بزی مثبت برحک طریق اوزرینه قویدی . ماضینک محرم و مفصل
معلوماتنده ترقی ایتدکجه یکی مذهبلرک ماضیده کی مذهبلرده قسماً مندرج اولدق لری
و بوصورتله اولجه تماماً مخالف وابتکاری کوروان ساحه لرده دیمومت وانتقاللرک ده ائی
تأسس ایتدیکی کورولمکده در . (قونت) و (هه گهل) ک یکدیگرینه ضد ومخالف اولارق
کسوب آتدیغی وقطعی صورتده آیردیغی انکشاف قانونلریک ، تاریخک کوستردیکی اینجه
فرقلی شأنیتر حقنده پک فنا معلومات ویردیکی تحقق ایتشدر . بوکا مقابل تاریخی تنقیدک
میدانه چیقاردیغی ذهنلرک شأنی دیمومتی کیفیتی عمومی برقانون ایله افاده ایدیله جک برحاله
دکدر . چونکه تفرعاته عائد ده بیکلرجه تحریات وتدقیقاته احتیاج واردر . قرون اولی
ایله قرون وسطی آراسنده جذری بر مخالفت اولدیغی فکریله مشبوع اولان مورخلرک
عقلنه کایرمیدی که (افلاطون) دن (قوپرنیق) ه کانهجه یه قادر منظومه عالم حقنده کی
تلقیلر تدقیق ایدیلسین ؟ آنجق (دوهه م) کبی شایان حیرت بر متبحر لازمدی که بو
ایکی دور آراسنده کی منظومه عالم فکریلرینی دیمومتی دا رده سنده تدقیق ایدهرک
بو خصوصده کی تفکرلرک تکون و دیمومتی کوسترسین . قرون وسطی فلسفه سی تاریخک
اخیراً یکیدن قازاندیغی مشروع اعتبار ، یالکز تاریخک علاقه سنه یابانجی سائلقره
دایانمایوب عینی زمانده قرن اخیر فلسفه سیله انجادیغی کوسترن حقیقی کشفلره مستنددر . قبلی
اصوللرک ، یعنی مشاهده وتدقیقندن اول ویریلن حکملره استناد ایدن فلسفه مورخلکنک
ترک ایدیلمه سی فلسفه وذکانتک وحدتی فکریغی اضرار ایتک شویله دورسون . بالعکس اوکا
دستورلرله ترجمه سی مشکل اولمقله برابر دها دولغون ، دها مشخص بر معنا ویرمشدر .
چونکه فلسفه نک وحدتی ، اولجه طاسارلانمش بروحدت پلاننک یاواش یاواش قوه دن فعله
چیقمه سی اولمایوب بر صیره اوریرینال جهدلر وبر چوق ابداعلردن عبارتدر .
دقت ایدیله جک ایکنجی جهت ، مقدر و غیر قابل اجتناب بر ترقی فکرینک ترک
ایدلمه سیدر . فی الواقع بو فکر (۱۸۵۰) تاریخنه قادر فلسفه تاریخنده حاکم اولمش وفلسفی
انکشافک صحیح بر تقدیرینه آز خادم اولمامشدر . بونکله برابر انقطاعسنر ودائی بر ترقی
فکری ، تاریخی شأنیته تماماً مخالفدر . (بقن) ، ترقی دورلری یاننده ، انتباهه منجر

اولان انحطاط و نسیان دورلری اولدینی ذکر ایدرکن (۱۸) نجی عصرده کی تلیدلرندن چوق دهادوغرو کورمشدی . حقیقت شوکه حیات ذهنیه منحنیسی فوق العاده معضل اولوب احتوا ایتدیکی اعوجاجلر حقیقه آنجق معضل و اینجه تدقیقات تاریخیه بر فکر ویره بیلیر . فیلولوژیک تنقیدک اثری تخریبکار دکل، بالعکس تصحیحکار در . تاریخی قبلیجیلک : *Apriorisme historique* تک بر ترقی منحنیسی کویسترکن فیلولوژیک تنقید بزه ساده جه ممکن اولان متعدد منحنیلر کویستر مکده در . از جمله تفکرک روشی، یونانیلرده (سوقراط) ک تولومندن سوکرا اولدینی کی ، بعضاً اعظمی اثتلاف سز لغه و یکدیگرینه مخالف فرقه لره دوغرو کیدرکن بعضاً بالعکس ، (۱۸) نجی عصرک ایکنجی نصفنده حاکم اولان انکلیز آنپریزمی کی تماماً وحدته دوغرو کیدر . فلسفی تفکر بعضاً (سوقراط) ، یاخود (افلاطون) ده اولدینی کی متحرک ، تلقینکار و حیات روحیه اصوله استیحاله ایتمش بر استقامت ذهنیه ده بولونور ؛ بعضاً ده ، سقولاستیک دورده اولدینی کی ، بوتون مسئله لره قارشی جواب ویرن و بونلری غیر قابل رد بر مناظره ایله وجدانلره تحمیل ایتک داعیه سنده بولونان بر شکل آلیر . او یله زمانلرده اولورکه ذهنی تفکر آرتق یورولمش بولوندیغندن کندی قیمتنده اصراردن واز کچهرک میدانی حدس ، حس ویا الهام طریقیه شائیتلره واصل اولمق داعیه سنده بولونان مذهب لره ترک ایدر ، مثلاً عقله بویوک بر اعتماد کویسترن (۱۸) نجی عصرک ذهنیه جیلکنی رومانیک جنبش سنک پک یاقیندن تعقیب ایتیه سی کی . بوچوق شایان دقت توالی بلکه ده تفکر تاریخک عمومی بر قانونیدر . الحاصل کورولیورکه تاریخی تنقید ، باشلی باشنه واصل قبلی **مکملره** صاپلانمق سزین فلسفی سیسته ملری توالیلرینه کوره تصنیف و تنظیم ایده بیله جکدر .

حتی تاریخ بر درجه یه قادر بوسیسته ملری محاکمه یه بیله مساعد اوله جکدر . حقیق حالده فلسفی برسیسته مک قیمتی ، یاراتدینی روحی جمله دن خارج برشی دکدر . چونکه فلسفی مذهب لره اشیا مقوله سی شیلر اولمایوب استقباله تقدیم ایدلمش تفکر و تأمل دعوالریدر . بونلرک فیض و برکت لری ظاهرأ توکنمش کی کورونور سه ده یکیدن اهمیت پیدا ایتیه لری دائماً ممکن در . بونلری وجوده کتیرن فکر لر ، بیقیله بیله جک و سوکراده دیگر انشا آتده عیناً قوللانیله بیله جک ذهنی بر بنانک عاطل مواد ابتدائییه سی اولمایوب دائماً امکانی اولان ذهنی بر طاقم استقامت لردر . باشقه بر تعبیرله بونلر انکشاف

ایتمک ایستنهین اویله تخمردر که « بربرلیله اختلاط وانسبت ایتمکه مستعد بر نعمت » [۱] اولدقلری ادعاسنده درلر . بناءً علیه تحریات تاریخیه نك وظیفه سی ، بزه اصلی حمله بی وبونك بعضاً کسین و بعضاً یکیدن باشلایان انکشافی طرزینی یا قالا یه بیلمه مزه مساعده ایتمکدر . تفکر مورخنک اصلاً اونو تمامه سی لازم کلن برشی وارسه اوده تاریخک بیتمه مش اولدیغیدر . برده (افلاطون) یا خود (آرسطو) ، (ده قارت) یا خود (اسپینوزا) ترک حیات ایتمه مشلدر . تاریخک ایفا ایده بیله جکی اک بویوک خدمتلردن بری شبهه یوق که بر مذهبک نه طرزده استحاله ایتدیکنی کوسه تر مکدر . بعضاً اولور که مذهب دائمی لشهرک بر نص ، بر عقیده کبی قاص قاطی بر حال آلاق تضییق ایدیجی برشی اولور . اوچ عصر دن سوکرا (نه بیقتهت) ک النده آرتق اثبات احتیاجندن مستغنی بر ایمان حالنی آلان ستوئیسیم ایشه بو قیلدندر . ینه بعضاً اولور که فلسفی بر دعوا ، بدیعی مکتبلرک انحطاطلرنده کورولدیکی کبی بر مذهبده صاپلانمی و بر عقیده حالنه کچمکی آرایه رق تکلفلی و غیر طبیعی بر طاقم مغلقیت و صنعیتلره کندینی توکه تیر .

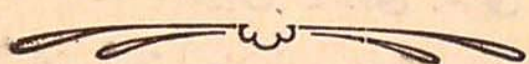
از جمله اشیا نك بر نهر کبی آقیشنی دور دور مقدن قورقان صوک ههراقلیتجیلر آرتق لسان قوللانمی ایسته میهرک ایونیهن فلسفه سنی بر طاقم ککه له مه لره قادر ایندیردیلر . (پروقلوس) و (داماسکیوس) کبی صوک نوفلاطونیلر دده قابل ادراک شیلرک تصویر ی اوقادار قیلی قرق یاران بر یقینه واصل اولدی که آرتق بوتون صمیمیتنی غائب ایدهرک متخصص بر تکنیقچینک تصنعلرینی حس ایتدیرم ، مسی قابل اولمادی . (فیخته) ویا (شه لینگ) سیسته ملرینک صوک شکللری ده بونلردن آشاعی قالا جق کبی دکدر .

بوچوق مختصر مسرودات ، مقدمه مزنی ، فلسفی تفکرک انکشاف قانوننه بکزه هر هانکی بردستور له بیتیرلمه سی امکاتی بزدن سلب ایتمکده در . ذاتاً بزه موضوع بحث اولان انشا ایتمک دکل ، تصویر و توصیف ایتمکدر . آرتق انسانک الندن کلیه جک برشی وارسه اوده تاریخی بر پیغمبر کبی از مقدر . بز ، فلسفه تاریخک باباسی اولان و تاریخی بالقوه احتوا ایتدیکی بر مذهبه دوغرو متوجه کبی کورن (آرسطو) نك فکرینه ده اشتراک ایدمه یزه . بونلری سویله مکله بر مورخنک ، کندی موضوعی خار جنده قالارق چالیشمه سنی ملاحظه ایتدی کمزده آ کلا شیلما سین . بر رسامک موده لنی آ کلامه سی ایچون اونی رسم ایتمکدن باشقه چاره سی وار میدر ؛ یاپدیغی رسم ایی

[۱] Spinoza . De emendation intellectus , debut .

ایسه فردی بر شینک رسمی اولمقه برابر نه قاعده سز، نه سختسز، حتی نه ده کلی بر هده سز در.
 فلسفه تاریخی بزه او کره تیور که فلسفی تفکر، بر دفعه بولون قدن سو کره تکنیق بر اختراع
 کبی باقی قالان مستقر شایتلردن بری دکلدرو. بو او یله بر تفکر که بلا انقطاع یکیدن موضوع
 بحث اولمقه و کندیسنه ترجمان اولامادینی حلاله تثبیت ایدن دستور لرده لاینقطع غائب
 اولمق تهله که سنده بولون مده در. الحاصل حیات روحیه آنجق متمادی سعیده اولوب ساخته
 بر حقیقت مکتسبه یه مالکیتده دکلدرو.

ته میل بره میهر - مصطفی تکلیب

[Faint, mostly illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]